

TÜRKİYE'DE SEÇİM COĞRAFYASI: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ ÜZERİNE İLÇE TEMELLİ BİR ANALİZ¹

ELECTORAL GEOGRAPHY IN TURKEY: A DISTRICT-
BASED ANALYSIS ON JUNE 24, 2018 ELECTIONS

Ömer Faruk GENÇKAYA²
Erman BAKIRCI³

ÖZET

Seçim coğrafyası, seçim sistemlerinin, seçmen davranışlarının ve seçim sonuçlarının coğrafi mekân bağlamında ve coğrafi teknikler kullanılarak incelenmesidir. Türkiye’de seçim coğrafyası ile ilgili çalışmalar son yıllarda önem kazanmakla birlikte bu alanda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu makale, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri sonuçlarının ilçe temelli olarak kümeleme yöntemiyle ilçe düzeyinde oy verme örüntüsünün coğrafi dağılımını açıklamayı amaçlamaktadır. Analiz, K-ortalamlar tekniği ile yapılan kümelemeler sonucunda ilçe temelli güçlü bir oy verme örüntüsünün bulunduğunu, bu örüntünün daha önce yapılan il temelli çalışmalara oldukça benzediğini göstermektedir. Farklı dönemleri kapsayan, il temelli sonuçları analiz eden ya da farklı bir kümeleme yöntemi kullanan birçok çalışmanın açıkladığı gibi üçlü (K-3) bir kümelemenin Türkiye’de güçlü bir seçim coğrafyasına işaret ettiği bu çalışma da ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın özgünlüğü, il temelli seçim coğrafyası çalışmalarda yer almayan ve ildeki oy verme örüntüsünden farklılaşan ilçelerin gösterilmesidir. Ayrıca, bu çalışma, ilçe temelli seçim coğrafyasında altılı (K-6) kümelemenin de oldukça anlamlı sonuçlar ortaya koyduğunu öne sürmektedir.

Anahtar kelimeler: Seçim, seçim coğrafyası, seçmen davranışı, kümeleme analizi.

1 Araştırma Makalesi

Makale gönderim tarihi: 28.05.2022

Makale kabul tarihi: 03.08.2022

2 Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

E-posta: faruk.genckaya@marmara.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5505-3615>

3 Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

E-posta: ermanbakirci@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8325-3035>

ABSTRACT

Electoral geography is the study of the election methods, the voting behavior, and the results of elections in the context of geographic space and using geographical techniques. Although studies on electoral geography in Turkey have gained importance in recent years, studies in this area are limited. This paper aims to explain the geographical distribution of the district-level voting patterns with a district-based cluster analysis of the 24 June 2018 General Election results. This paper presents a strong district-based voting pattern by using the K-means clustering which is quite similar to the province-based studies carried out before. As stated by many studies covering different periods, analyzing province-based results, or using another clustering method, this study also reveals that a triple (K-3) clustering points to a significant electoral geography in Turkey. The originality of this study is to show the districts that differ from the provincial voting patterns, which are not included by the provincial-based electoral geography studies. In addition, this study argues that a six clustering (K-6) in district-based electoral geography also reveals very significant results.

Keywords: Elections, electoral geography, voting behavior, cluster analysis.

GİRİŞ

Demokratik seçimler, 19. yüzyıldan bu yana en önemli toplumsal olgulardan biridir. Seçimler genellikle seçmenlerin bir politikacı ya da siyasi partiden beklentileri olarak görülmeyle birlikte, birçok başka unsur yanında ya da onlarla bir arada mekânsal özellikler bireylerin oy verme davranışlarında güçlü bir etkiye sahiptir. Seçim bilimindeki (*psephology*) ana araştırma yönlerinden biri bağlamsal-etnik kökenden gelir düzeyine kadar- çalışmalardır. “Her şey öteki her şeyle ilişkilidir, ancak birbirine yakın olan şeyler uzaktaki şeylerden daha fazla ilişkilidir” varsayımıyla⁴ sosyo-ekonomik değişkenlerin mekânsal olarak belirlenmesi durumunda, oy verme davranışı gibi bağımlı değişkenlerin bu tür bir dağılıma göre analiz edilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, coğrafyacılar ve istatistikçiler, belirli bir oy verme davranışını belirli coğrafi alanların sosyo-ekonomik koşullarıyla ilişkilendirmeye çalışmaktadır.⁵

Siyasal coğrafyanın en eski dalı olan seçim coğrafyası, mekân, yer (alan) ve seçim süreçleri arasındaki etkileşimi eş zamanlı olarak seçim bilimi ve siyaset bilimi yönlerinden inceler.⁶ Yer ve zaman bağlamında toplumsal, siyasal ve ekonomik süreçleri değiştiren nesnel bir boyut olan mekânın, anamal, medya ve ideoloji aracılığıyla değişime önderlik yapan iktidar sorumluluğunu demokratik olarak üstlenen birimler arasındaki etkileşimi yansıtan seçim mekanizmasıyla ilişkisi seçim coğrafyasının konusunu oluşturur.⁷ Seçim coğrafyasının oluşumunda birçok

-
- 4 Waldo R. Tobler, “A Computer Movie Simulating Urban Growth in the Detroit Region”, *Economic Geography*, 1970, S. 46(2), s. 234-240.
 - 5 Luc Anselin, *Spatial Econometrics: Methods and Models*, Kluwer Academic, Dordrecht, 1988; Charles Pattie - Daniel Dorling - Ron Johnston, “The Electoral Geography of Recession: Local Economic Conditions, Public Perceptions and The Economic Vote in the 1992 British General Election”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 1997, S. 22(2), s. 147-161; John O’Loughlin, “The Electoral Geography of Weimar Germany: Exploratory Spatial Data Analyses (Esda) of Protestant Support For The Nazi Party”, *Political Analysis*, 2002, S. 10(3), s. 217-243; Arturo de Nieves Gutiérrez de Rubalcava - Manuel García Docampo, “The territorial variable in the analysis of electoral behavior”, Report on Spain National Congress of the Asociación Española de Ciencia Política, 2013.
 - 6 Ron Johnston - Charles Pattie, *Putting Voters in their Place: Geography and Elections in Great Britain*, Oxford University Press, Oxford, 2006; David Mayhew, *Electoral Realignments: A critique of an American Genre*, Yale University Press, New Haven, 2004; Peter Muller - Michael Shin - Jan Nijman, *Concepts and Regions in Geography 10th Edition*, Wiley, Chichester, 2019.
 - 7 Morad Kavani-rad - Majid Rasouli, “Explanation of Relationship Between Geography and Elections (Electoral Geography)”, *Geopolitics Quarterly*, 2015, S. 10(4), s. 93-108;

unsur göz önüne alınabilir: “Parti desteğinin altında yatan toplumsal coğrafya; aynı alanlarda yaşayan vatandaşlar arasındaki etkileşimler; ekonomik coğrafyanın hükümete verilen destek üzerindeki etkisi; coğrafi olarak hedeflenen parti kampanyaları ve seçim sisteminin işleyişinden kaynaklanan coğrafi sonuçlar.”⁸

Kültürel, toplumsal ve ekonomik yapılar ile mekâna kimlik ve siyasi işlev kazandıran güç dağılımının mekânsal kalıpları ve toplumsal olayların kalıpları arasında büyük bir ilişki bulunmaktadır. Mekânın siyasi kimliği, seçimlerin mekânsal kalıpları, seçmen davranışı haritası, gücün mekânsal dağılımı, toplumsal ve çevresel unsurların oy verme davranışı üzerindeki etkisini ve oy verme kararının sonuçlarını etkilemektedir.⁹ Bu nedenle, oy verme davranışını etkileyen mekâna özgü unsurları analizi amaçlayan seçim coğrafyası ile seçim sonuçlarını bireysel düzeyde inceleyen seçmen davranışı kuramları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle, bireyin çok türden etkilere açık olduğu anakent (metropol) gibi alanlarda toplumsal etkiler ve günlük etkileşimler seçim coğrafyası ile seçmen davranışı çalışmalarını birbirine yakınlaştırmaktadır.¹⁰

Kentleşme, göç, doğurganlık ve toplumsal geçirgenlik yönlerinden dinamik bir yapı gösteren Türkiye’de seçmen davranışı öteki birçok ülkede olduğu gibi farklı unsurlardan etkilenmektedir. Değişik nedenlerden kaynaklanmakla ve yakın dönemde yapılan seçimlerde az çok değişmekle birlikte, bazı seçim çevrelerinde belli oy kalıplarının süreklilik taşıdığı görülmektedir. Ülke düzeyinde, bölge, il ve ilçe temelli analizlerde bu kalıplaşma daha belirgindir. Oy verme kalıbının mekânsal dağılımının olanaklı en alt düzeyde haritalandırılması oy verme davranışı analizlerine yardımcı olacaktır. Bu nedenle, kümelenendirme yöntemiyle oy verme kalıplarının haritalandırılması ve analizi önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de oy verme örüntüsünün daha ayrıntılı bir görüntüsünü sağlamak üzere, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri (MGS) sonuçlarını ilçe temelli olarak incelemek ve analiz etmektir. İlçe düzeyinde oy verme örüntüsünün coğrafi dağılımının ve yoğunluğunun nasıl olduğu

Hamza Akengin, *Siyasi Coğrafya: İnsan ve Mekân Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 2012, s. 3-23.

- 8 Ron Johnston - Charles Pattie, *Putting Voters in their Place: Geography and Elections in Great Britain*, Oxford University Press, Oxford, 2006; Selver Özözen Kahraman, *Seçimlerin Mekânsal Analizi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.
- 9 Ewan Mansley - Urška Demšar, “Space matters: Geographic variability of electoral turnout determinants in the 2012 London mayoral election”, *Electoral Studies*, 2015, S. 40, s. 322-334.
- 10 Tamás Kovalcsik - Ntombifuthi Precious Nzimande, “Theories of the voting behaviour in the context of electoral and urban geography”, *Belvedere Meridionale*, 2019, S. 31(4), s. 207-220.

çalışmanın temel araştırma sorusudur. Böylece, önceki çalışmalarda kullanılan il temelli kümelemeler ile ilçe temelli kümelemelerin sonuçları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar vurgulanacaktır. Ayrıca, K-Ortalamalar tekniği ile K-3, K-4, K-5 ve K-6 kümeleme analizleri yapılarak, en uygun (*optimum*) kümeleme sayısının kaç olması gerektiğine ilişkin bir öneri sunulacaktır. Son olarak, seçim coğrafyası konusunda Türkiye üzerine yayımlanan il, ilçe ve mahalle temelli başlıca çalışmaların yöntem ve bulgularını özetleyerek, bu çalışmaya yönelik değerlendirmeler yapılacaktır.

1. OY VERME DAVRANIŞI VE SEÇİM COĞRAFYASI YAZINI

Seçimlerin coğrafyacıları ilgilendiren üç yönü bulunmaktadır.¹¹ Bunlardan birincisi, bir ülkede coğrafi özelliklerin seçim sisteminin ve seçim çevrelerinin belirlenmesindeki etkisi; ikincisi, coğrafi unsurların oy verme kalıplarına etkisi ve son olarak, hükümetlerin seçmen desteğini artırmak üzere bazı seçmenlerin ekonomik coğrafyasını değiştirmeye yönelik girişimlerinin incelenmesidir. Oy verme davranışının başlıca yaklaşımları tarihsel bir sırada incelenecek olursa, toplum bilimsel, ussal tercih, psikolojik, yerleşim yeri, sosyo-ekonomik nitelikler gibi birçok açıklama biçimi bulunmaktadır.¹² Sosyolojik kurama (Columbia Okulu ya da Berelson ve Lazarsfeld modeli) göre¹³ seçmenlerin davranışı seçmenin sosyal geçmişine, etnik kökenine, dinine, aile geleneklerine, kişiliğine ve belirli konulara karşı tutumuna göre belirlenmektedir. Sosyoloji kuramından sonra gelişen bireyin ussal tercihi (*rational choice*) odaklanan ekonomik temelli bir oy verme davranışı kuramına göre¹⁴ seçmenler belirli hedeflerine yönelik olarak oy vermeye çalışırlar. Bu yaklaşımda oy kullanmanın maliyeti ile oy vermenin yararları arasındaki ilişki göz önünde bulundurulur. Akılcı bir karar almanın yeterli bilginin toplanmasını gerektirdiği (oy vermenin zaman maliyeti üzerinde bir yükür), ancak bu bilgi nihai olarak oy verenler tarafından toplanmadığından oy vermenin

11 J.R.V. Prescott (1969), “Electoral Studies in Political Geography”, in R.E. Kasperson and J.V. Minghi (eds), *The Structure of Political Geography*, Routledge, New York, 2017, s. 376-383.

12 Kovalcsik -Nzimande, “Theories of the voting behaviour in the context of electoral and urban geography”, s. 207-220.

13 Bernard Berelson vd., *Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*, University of Chicago Press, Chicago, 1954.

14 Anthony Downs, “An economic theory of political action in a democracy”, *Journal of Political Economy*, 1957, S. 65(2), s. 135-150; William Riker, Peter C. Ordeshook, “A Theory of The Calculus of Voting”, *American Political Science Review*, 1968, S. 62(1), s. 25-42; Samuel Merrill, Bernard Grofman, *A Unified Theory of Voting: Directional and Proximity Spatial Models*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.

ussal olmadığı eleştirisi de yapılmaktadır.¹⁵ Öte yandan, ekonomik oy verme yaklaşımından kaynaklanan ancak seçmenin seçim sonuçlarını etkilemek üzere belirlediği bir stratejiye göre oy vermesi durumu “stratejik oy verme” davranışı olarak tanımlanır.¹⁶ Stratejik oy verme ancak seçmenin öteki seçmenlerin oy verme davranışı hakkında yeterli bilgiye ya da oy verme sürecinde ussal karar alma kapasitesine sahip olması koşuluyla işlerlik kazanır. Oy verme davranışının psikolojik bir davranış olduğu yönündeki yaklaşım (Michigan Okulu ya da Sosyal Psikoloji Yaklaşımı), önceki iki kuramı -sosyolojik kuram ve ekonomik oy verme yaklaşımı- birleştirerek, seçmenlerin tutumlarını çeşitli siyasi örgütlerin temeli olarak kabul etmektedir.¹⁷ Parti kimliği kuramına bir eleştiri olarak, toplumsal bölünmelerin partilerin oluşmasında ve seçmenin saflaşmasındaki önemi vurgulanmaktadır.¹⁸ Buna göre, seçmenin ikamet yeri (kent-kır) ya da ait olduğu ekonomik sınıf (kapitalist-işçi) gibi unsurlar oy verme davranışının en önemli belirleyicileridir. Özellikle, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yaygınlaşan kitle iletişim araçlarının ve kampanyaların oy verme davranışını etkilediği yönündeki açıklamalar, kanaat önderleri aracılığıyla bilgi gönderilmesini içeren “iki aşamalı akış varsayımı” ile somutlaştırılmıştır.¹⁹ İletişim araçlarının etkisi, kişilerarası ağların yardımıyla ve bir siyasi farkındalık yaratarak yaygınlaşmıştır.²⁰ Toplumsal sermaye ilk kez kültürel ve ekonomik sermayenin yanına çatışma ve yapısalcı sınıf kuramını ekleyen Bourdieu²¹ tarafından ileri sürülmüştür. Daha sonra Putnam,²² özellikle, Amerikan demokrasisinin bir analizinden türetilen ve güven kavramı etrafında örgütlenen toplumsal sermaye kavramını geliştirmiştir. Putnam’a göre, toplumsal sermaye,

-
- 15 Samuel L. Popkin, *The Reasoning Voter: Communication and Persuasion in Presidential Campaigns*, University of Chicago Press, Chicago, 1991.
- 16 Damien Bol and Tom Verthé, “Strategic Voting Versus Sincere Voting”, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-932>, Erişim Tarihi: 25.07.2022.
- 17 Angus Campbell - Phillip Converse vd., *The American Voter*, University of Chicago Press, Chicago, 1960.
- 18 Seymour Lipset - Stein Rokkan, *Party Systems and Voter Alignments: Crossnational Perspectives*. The Free Press, New York, 1967.
- 19 Paul Lazarsfeld - Bernard Berelson vd., *The People’s Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*, Columbia University Press, New York, 1968.
- 20 John P. Robinson, “Interpersonal Influence in Election Campaigns: Two Step-Flow Hypotheses”, *The Public Opinion Quarterly*, 1976, S. 40(3), s. 304-319.
- 21 Pierre Bourdieu, “The forms of capital”, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, Greenwood, New York, 1986, s. 241-261.
- 22 Robert Putnam, “Bowling Alone: America’s Declining Social Capital”, *Journal of Democracy*, 1995, S. 6(1), s. 65-78.

bileşenlerinden biri olan oy verme davranışındaki etkileşimi tanımlayan bilgidir.²³ Bazı çalışmalarda toplumsal etkileşimler ve dolayısıyla toplumsal sermaye azalınca seçmen katılımının azaldığı görülmüştür.²⁴

Öte yandan, seçim coğrafyası sadece bir alt bilim disiplini olarak değil, aynı zamanda 1812’de Massachusetts (ABD) Valisi Elbridge Gerry’nin semender biçiminde (uzunlamasına) bir seçim bölgesinde yönetimini güvence altına almaya çalışmasından bu yana oyların sandalyelere çevrilmesini etkilemenin bir yöntemi olarak varlığını sürdürmektedir.²⁵ Sonuç olarak, seçim coğrafyasında en çok bilinen seçim bölgelerinin bir parti ya da grubun lehine olacak biçimde belirlenmesi, stratejik paylaşım ve seçim bölgelerinin sonuç odaklı sınırlandırılması olarak tanımlanan *gerrymandering* kavramına atıfla oluşturulmuştur. Bununla birlikte, bu alanda öncü çalışma, Fransız siyaset bilimci André Siegfried tarafından yapılmıştır. Siegfried, Kuzey Fransa’da, topografik yapıları farklı coğrafyalarda arazi sahipliği ve toplumsal tabakalaşma gibi unsurların etkisiyle oy verme davranışının değiştiğini ortaya koymuştur.²⁶ Birleşik Krallık’ta 1916’da yapılan parlamento seçimiyle ilgili analizinde Krehheil, insan davranışlarının yaşadıkları çevre tarafından etkilendiğini ve bu etkileşimin seçim sonuçları incelenerek ortaya çıkarılabileceğini ileri sürmüştür.²⁷ Sauer²⁸ *gerrymandering* kavramını yazına kazandırarak ve seçim çevrelerini etnik haritalarla karşılaştırmayı tercih ederek Missouri, Kentucky ve Tennessee eyaletlerinde “yönlendirilmiş” seçim bölgesi sistemini gündeme getirmiştir. Daha sonra, İsveçli siyaset bilimci Herbert Tingsten, 1932 Senato seçimlerinde işçi sınıfının yerleşik olduğu seçim çevrelerinde sol partilere verilen oylar arasında olumlu bir ekolojik korelasyon olduğunu gösterirken, daha sonra kullanılacak “mahalle etkisi” kavramının önemini vurgulamıştır.²⁹

Böylece, 1950’lerden 1970’lerin ortalarına değin, niceliksel devrimin kuramsal ve yöntembilimsel etkisiyle seçim coğrafyası çalışmalarında istatistiksel

23 Martti Siistäinen, “Two Concepts of Social Capital: Bourdieu vs. Putnam”, *International Journal of Contemporary Sociology*, 2003, S. 40(2), s. 183-204.

24 Christopher J. Williams, “Voting Behavior”, *21st Century Political Science: A Reference Handbook*, SAGE, California, s. 813-821.

25 Kenneth Martis, “The Original Gerrymander”, *Political Geography*, 2008, S. 27(1), s. 833-839.

26 André Siegfried, *Tableau politique de la France de l’ouest*, A. Colin, Paris, 1913.

27 Edward Krehheil, “Geographic Influences in British elections”, *Geographical Review*, 1916, S. 2(6), s. 419-432.

28 Carl O. Sauer, “Geography and the Gerrymander”, *The American Political Science Review*, 1918, S. 12(3), s. 403-426.

29 Herbert Tingsten, *Political Behavior: Studies in Election Statistics*, PS King and Son, London, 1937.

analiz yaygınlaşmaya başlamıştır. Amerikalı siyaset bilimci V.O. Key, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyinde tarihsel olarak demokrat beyazların kuzeydeki demokratlardan farklı olarak muhafazakâr tutumları ve nüfusu artan Afro-Amerikan topluluğu nedeniyle seçimlere daha fazla katıldıkları ve yerel adayları desteklediklerini ileri sürmüştür.³⁰ Key'in bir başka önemli katkısı “olağan” -sürekli belirli partilere oy veren nispeten istikrarlı seçim coğrafyaları- ve “kritik seçimler” -seçmen desteğinin aniden ve bazen değişmesi- kavramlarını seçim çalışmalarına kazandırmasıdır.³¹ Daha sonra, Iowa Üniversitesi'nde tarihsel olarak başkanlık seçimlerindeki oy verme davranışlarının -oy verme kalıpları- bölgesel coğrafyası analiz edilmiştir. Paul Lazarsfeld ve Bernard Berelson tarafından yönetilen Columbia Üniversitesi'ndeki çalışmalarda yukarıda değinilen “iki aşamalı” akış varsayımı ile yöntembilimsel ve içerik olarak oldukça farklı bir yaklaşım önerilmiştir.³² Siegfried, Tingsten ve Key tarafından yapılan önceki çalışmaların çoğu, seçmen davranışını incelemek üzere toplu veriler kullanmış olsalar da Columbia grubu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayarak başkanlık seçimleriyle ilgili çalışmalarda, ayrıntılı soru kâğıdı uygulamışlardır. Bu çalışmalar, siyasi etkinin arkadaşlarla etkileşim yoluyla yayıldığını ve etkileşimde buldukları kişilerin görüşlerinden ve düşüncelerinden etkilendiklerini göstermiştir. Prescott³³ ve öteki araştırmacılar 1950'lerin sonuna değin seçmen davranışının arkasında yatan “siyasi bilgiyi”, bölgesel coğrafya paradigması içinde incelemiştir.

Seçmenleri yerel bağlamlarından etkilenen karar vericiler olarak gören Kevin Cox, seçmenleri bir ağdaki siyasi bilgileri alan, işleyen ve ileten bağlantılar olarak kavramsallaştırıp³⁴ bireylerin, birlikte yaşadıkları kişilerin görüşlerinden (mahalle etkisi) ve çeşitli önyargılardan etkileneceğini savunmuştur. Bunlar, coğrafi uzaklık önyargısı (*geographical distance bias*), tanıdık çevresi önyargısı (*acquaintance circle bias*), güç alanı önyargısı (*force field bias*), karşılık verme önyargısı (*reciprocity bias*) ve ideolojik önyargıdır (*ideological bias*). Taylor, 1930'ların kapsayıcı kuramını kırarak, seçim çevresinin kendi etkilerini analiz ederek, oyların sandalyeye çevrilmesinde seçim çevrelerinin sınırlarının etkisini

30 Valdimer Orlando Key, *Southern Politics in State and Nation*, Alfred Knopf, New York, 1949.

31 Valdimer Orlando Key, “A theory of critical elections”, *Journal of Politics*, 1955, S. 17, s. 3-18.

32 Heinz Eulau, “The Columbia Studies of Personal Influence: Social Network Analysis”, *Social Science History*, 1980, S. 4(2) s. 207-228.

33 Victor Robert J. Prescott, “The Functions and Methods of Electoral Geography”, *Annals of the Association of American Geographers*, 1959, S. 49, s. 296-304.

34 Kevin Cox, “The Voting Decision in A Spatial Context”, *Progress in Geography*, 1969, S. 1, s. 81-117.

ortaya koymuştur.³⁵ Anglo-Sakson ülkelerinde uygulanan çoğunluk seçim sistemi nedeniyle, Amerikan ve İngiliz seçim coğrafyası çalışmaları büyük ölçüde seçim çevrelerinin yeniden belirlenmesine (*redistricting*) odaklanıyordu. Ancak seçim bölgelerinin analizinin yanı sıra, seçim coğrafyası kapsamında başka birçok konu daha ele alınmıştır. Seçim coğrafyası çalışmalarında 1960 ve 1987 arasında oy verme davranışı, kişilerarası bilgi akışı ve oy verme davranışı, seçim sistemleri ve siyasi partiler konuları önem kazanırken; yapılan çalışmalar Cox’ün “mahalle etkisi”, toplumsal çatışmalar,³⁶ dengesiz kalkınma³⁷ ve mikro-toplumsal alan ya da toplumsal bağlamı temel almışlardır.³⁸

Seçimler, başta siyasi partiler olmak üzere çeşitli kesimlerin etkileşimiyle ortaya çıkan kitlesel olaylardır. Seçim sonuçlarının coğrafi analizini olanaklı kılmak üzere, oy dağılımları sandık düzeyinde yayımlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda kullanılan yöntemler, seçim sonuçlarının basit haritalama (kartografik) temsiller yanında daha gelişmiş, örneğin, regresyon modellerini de kapsamaktadır. Seçmen davranışının nedenlerini belirlemeye yönelik uzamsal (*spatial*) regresyon teknikleri yanında en küçük kareler (Ordinary Least Square, OLS) modelleri uygulanmaktadır. Ekolojik veriler yanında soru kâğıdı verilerinin analizinin sağladığı kolaylıklar ve zorluklar bulunmaktadır. Ekolojik veriler, tüm seçim çevrelerine ilişkin sonuçları kapsadığından, bu bölgelerdeki seçim sonuçlarının aynı anda analizine izin vermektedir. Bu konuda sınırlayıcı unsur, verinin sağlanamaması ve ekolojik yanılğı (ecological fallacy) olarak ileri sürülmektedir.³⁹ Soru kâğıdından elde edilen veriler, bireysel seçmen davranışlarının analizini sağlamaktadır. Bununla birlikte, ulusal düzeyde yapılan soru kâğıdı uygulamalarının örnekleme dayalı olması seçim bölgesinde oylarının ayrıntılı coğrafyasını ortaya çıkarmaya uygun değildir. Bu tür zorlukları aşmak üzere iki yöntemi birleştiren çalışmalar da yapılmaktadır.⁴⁰ Bir başka seçenek olarak, örneğin, sınıf temelli oy vermenin

35 Peter J. Taylor, “Some Implications of Spatial Organization Of Elections”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 1973, S. 60, s. 121-136.

36 Kevin Cox, “The Voting Decision in A Spatial Context”, *Progress in Geography*, 1969, S. 1, s. 81-117.

37 Clark Archer, Peter Taylor, *Section and Party: A Political Geography of American Presidential Elections, from Andrew Jackson to Ronald Reagan*, Wiley, Chichester, 1981.

38 John Agnew, “From Political Methodology to Geographical Social Theory? A Criticalreview of Electoral Geography”, *Developments in Electoral Geography*, Routledge, London, 1990, s. 15-21.

39 Lancaster Gillian - Mick Green vd., “Reducing Bias in Ecological Studies: An Evaluation of Different Methodologies”, *Statistics in Society Series A*, 1969, S. 169(4), s. 659-1022.

40 Jakub Laysek - Jiří Panek vd., “Who Are The Voters and Where Are They? Using Spatial Statistics to Analyse Voting Patterns in the Parliamentary Elections of the Czech Republic”, *Journal of Maps*, 2021, S. 17(1), s. 33-38.

etkisinin (tipik olarak, işçi sınıfı seçmenlerinin sola ve orta sınıf seçmenlerinin sağa oy verme olasılığının daha yüksek olacağı varsayımıyla) yerden yere değişiklik göstermesi olasıdır. Ancak ulusal düzeyde yapılan araştırmalar coğrafyanın ayrıntılı bir incelemesine olanak tanımamaktadır.⁴¹

2. TÜRKİYE'DE OY VERME DAVRANIŞI VE MEKÂN İLİŞKİSİNE YÖNELİK YAZIN

Türkiye’de seçmen davranışı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında oy verme davranışı ağırlıklı bölgesel analizler de bulunmakla birlikte, bu alanın ilk çalışmalarından biri Abadan-Unat ve Yücekök⁴² tarafından yapılan ve 1961 ve 1965 MGS sonuçlarına göre, nüfusu 100.000’i aşan İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir, Adana, Gaziantep, Konya ve Kayseri illerinde, halkın gelir düzeyini esas alarak yapılan mahalle temelli analizdir. Bu çalışmada, gelir düzeyine göre, her ilde belirlenen üç tabakadaki seçime katılım ve parti tercihi analiz edilmiştir. Bulgulara göre, en yüksek seçime katılımı orta tabaka gösterirken, Adalet Partisi ve Millet Partisi alt, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile Türkiye İşçi Partisi üst tabakalardan daha yüksek oy almıştır.

Daha sonra, 1968’de Bulutay ve Yıldırım, 1950 ve 1960’larda yapılan MGS çerçevesinde Türkiye’de oy verme davranışında seçmenleri etkileyen ekonomik unsurların etkisini gelir dağılımı ile oy verme davranışı arasındaki özgül ilişki çerçevesinde incelenmiştir.⁴³ Çalışmada ekonomik unsurların oy verme davranışında etkin olduğu; ayrıca, ekonomik büyüme ve dolayısıyla gelir dağılımı politikalarının önem taşıdığını vurgulanmıştır.

Seçimlere katılma oranının belirleyicileri arasında kent-kır farklılıklarının vurgulandığı ve 1965 MGS’nin analiz edildiği çalışmada, Baykal, yüksek katılım oranı gözlemlenen az gelişmiş bölgelerdeki illerde köyde yaşayan nüfusun daha fazla olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.⁴⁴

41 Alpay Filiztekin - Ozan Bakış, “The Geography of AKP Votes”, *Prepared for the 34th Annual Meeting of the Middle East Economic Association (MEEA)*, 2014, January, 3-5; Jürgen Essletzbichler - Mathias Moser vd., “Spatial variation in populist right voting in Austria, 2013-2017”, *Political Geography*, 2021, S. 90, s. 1-11.

42 Nermin Abadan - Ahmet Yücekök, “1961-1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerin Oy Verme Davranışlarıyla İlgili Bazı Yorumlar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1966, S. 21(4), s. 103-117.

43 Tuncer Bulutay - Nuri Yıldırım, “Türk Seçmenlerinin Oy Verme Eğilimlerinde İktisadi Sebeplerin Önemi Üzerinde Bir Deneme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1968, S. 23(4), s. 103-117.

44 Deniz Baykal, *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1970.

Köylerde olağandışı oy verme davranışı (seçimlere katılmama, düşük katılım oranı ya da anonim oy verme -bir parti ya da adayın seçim çevresindeki oyları %90 ve üzerinde bir oranda kazanması-) konusunu inceleyen Nuhrat, anonim oy vermenin oya katılmayan ya da düşük düzeyde katılan köylerle karşılaştırıldığına, sosyo-ekonomik yönden az gelişmiş ve feodal ilişkilerin yaygın yerleşim yerleri olduğunu göstermiştir.⁴⁵

Tekeli ve Gökçeli Ankara'nın 259 mahallesini 34 bölgeye ayırarak, yerleşim yeri ile oy tercihi üzerine bir analiz yapmışlardır.⁴⁶ 1973 ile 1975 MGS'nin karşılaştırıldığı bu çalışmada, kent merkezlerinde sosyal demokrat oyların daha yüksek olduğu tespit ettikten sonra, kentleşme ile oy verme davranışı arasında bir ilişki olduğunu vurgulamışlardır.

Özbudun, 1960'larda ve 1970'lerin başında yapılan MGS'nde, sosyo-ekonomik değişim, yerleşim yeri, bölgesel ve kırsal-kentsel farklılıklar, toplumsal bölünmelerin siyasal katılım ve oy verme davranışı üzerindeki etkilerini incelemiştir.⁴⁷ Daha az gelişmiş yerlerde yaşayan bireyler yönlendirilmiş (*mobilized*) oy verme davranışı gösterirken, gelişmiş bölgelerde özerk oy verme eğilimi yaygın bulunmuştur.

Özgül olarak Güneydoğu Anadolu bölgesine odaklanan çalışmalarında, Erdoğan, ilçe düzeyinde sosyo-ekonomik gelişme ile oya katılma arasında olumlu bir ilişki bulurken; anonim oy verme eğiliminde olan köylerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi olarak öteki ilçelerden çok farklı olmadıklarını göstermiştir.⁴⁸ Bu durum, önceki çalışmalardan (Nuhrat ve Özbudun) farklı olarak kalkınma politikalarındaki değişimin oy verme davranışına da yansımalarını göstermiştir.

Kalaycıoğlu, siyasal katılma ve siyasal eylemin kökenleri konulu çalışmasında kişisel ve sosyo-ekonomik unsurlar yanında bireyin yaşadığı toplumsal çevre ve psikolojik durumunu anlatan duyguların oy verme davranışını etkilediğini ifa-

45 Cenap Nuhrat, "Türkiye Köylerinde Olağandışı Oy Verme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1971, S. 26(1), s. 219-244.

46 İlhan Tekeli - Raşit Gökçeli, *1973 ve 1975 Seçimleri Seçim Coğrafyası Üzerine Bir Deneme*, Milliyet Yayın Limited Şirketi Yayınları, İstanbul, 1977.

47 Ergun Özbudun, *Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.

48 M. Mustafa Erdoğan, *Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesinde Seçmen Davranışı: 1970-1990*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991; "Olağandışı Oy Verme Davranışı ve Mobilize Katılım: Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesinde Toplu Oy Veren Köyler Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1992, S. 47(1-2), s. 277-310.

de etmiştir.⁴⁹ Yazarın izleyen çalışmalarında,⁵⁰ Türk siyasetinde merkez ve çevre arasındaki tarihsel bölünme ve hızlı toplumsal hareketlilik tarafından belirlenen bir sol-sağ sürekliliği boyunca Türkiye’deki seçmenlerin parti tercihinde iki ana unsurun etkin olduğu ileri sürülmüştür. Bunlar, seçmenin sosyo-demografik özellikleri -ikamet, cinsiyet, eğitim ve sosyo-ekonomik statü- ve merkeze karşı ideolojik aidiyettir.

Ergüder, 1961-1973 yılları arasında parti tercihlerindeki değişiklikleri sanayileşme/ticarileşme ile kırsal bütünleşme ile ilişkilendirirken 1977 MGS öncesinde seçmenlerle yapılan bir soru kâğıdı uygulamasının verilerini de kullanarak birey düzeyinde de bir analiz yapmıştır.⁵¹ “İlımlı çoğulculuğun tüm niteliklerine sahip olan Türk siyasal yaşamında” seçmen davranışındaki değişimlerin seçmenin ideolojik kutuplaşmasıyla sonuçlanmadığı, özellikle 1973-1977 döneminde seçkin düzeyindeki kutuplaşmanın seçmenin merkezîyetçi eğilimlerini çok fazla değiştirmediyi ileri sürmüştür.

İstanbul’daki ilçeleri kentle fiziki anlamda bütünleşmelerine dayalı kentsel büyüme kademelenmesi olarak beş kategoriye (eski, ayrık, yama, artık ve belde) ayıran Yalçıntan ve Erbaş, 1984, 1989, 1994 ve 1999 yerel seçim sonuçlarını göz önüne alarak, gecekonduda yaşayanlar ile yerleşik kentli kesimlerin oy verme davranışlarını incelenmiştir.⁵² İlk üç seçimde gözlemlenen birçok unsura bağlı olan yüksek oynaklık ve seçmen davranışındaki değişimler, 1994 sonrasında siyasal İslam’ın “güvene” dayalı olarak yapılaşması ve merkez partilerin istikrarsızlığıyla bağlantılı olarak istikrar kazanmıştır

Yerel seçimler ve seçim coğrafyası konusundaki en kapsamlı çalışmada, Çitçi, 1963-1999 yılları arasında yapılan yerel seçimlerde (belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisi seçimleri) siyasal partileri seçim coğrafyaları yönünden irdelemiştir.⁵³ İncelemede, sekiz yerel seçimin katılım başta olmak üzere,

49 Ersin Kalaycıoğlu, *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi, İstanbul, 1983.

50 Ersin Kalaycıoğlu, “Elections and Party Preferences in Turkey: Changes and Continuities in the 1990s”, *Comparative Political Studies*, 1994, S. 27(3), s. 402-424; “The Shaping of Party Preferences in Turkey: Coping with the Post-Cold War Era”, *New Perspectives on Turkey*, 1999, S. 20 (1), s. 47-76.

51 Üstün Ergüder, “Türkiye’de Değişen Seçmen Davranışı Örüntüleri”, Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay (derl.) *Türk Siyasal Yaşamı Değişim ve Süreklilik*, Der Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 361-383.

52 Murat Cemal Yalçıntan - A. Erdem Erbaş, “İstanbul’un Kentsel Büyüme Kademelenmesi ve 1980 Sonrası Yerel Seçim Sonuçları”, *Birikim*, 2004, S. 179, s. 28-42.

53 Oya Çitçi, *Yerel Seçimler Coğrafyası 1963-1999*, Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2005.

seçmen tercihi değişimleri farklı değişkenler -siyasal yaşamdaki gelişmeler, parti sistemindeki değişimler, siyasal sahneye yeni çıkan ya da kapanan siyasal partiler ve yerel seçimleri önceleyen, izleyen ya da eşzamanlı olarak yapılan milletvekili genel seçimleri- göz önüne alınarak karşılaştırmalı olarak çözümlenmiş ve yerel seçim-ulusal seçim sonuçları arasında bir ilişki kurulup kurulamayacağı tartışılmıştır. Yerel seçim sonuçlarının, sağ ve sol partiler yönünden, “kimlik” siyasetinin zorlayıcı etkisine karşın, özellikle yerleşim yeri ve nüfus grupları bağlamından bir seçim coğrafyasından söz edilebileceği belirtilmektedir.

Uluslararası yazında seçim coğrafyasına yönelik çalışmalar 2000’lerin başında istatistiksel olarak azalırken⁵⁴ Türkiye’deki çalışmaların arttığı görülmektedir.⁵⁵ İbrahimov ve Özözen il temelli seçim sonuçları üzerinden yaptıkları analizde 1991 ve 1995 MGS’de oluşan parti sıralamalarındaki farklılıkları incelemiştir.⁵⁶ Ayrıca, oy dağılımlarını 7 bölge üzerinden bölgesel olarak da analiz eden bu çalışmada, bölgeler arası eşitsizlikler yanında bölge içi eşitsizliklerin de bulunduğu ve bunun seçmen tercihlerini etkilediği belirtilmiştir.

Çarkoğlu,⁵⁷ 1999 MGS sonuçlarına il temelli kümeleme analizi uygulayarak Türkiye’de 7 seçim coğrafyası bulunduğunu vurgulamıştır. Türkiye’nin batı illerinin merkez solu sağ partilere göre daha yüksek oranda tercih ettiğini göstermiştir. Daha sonra, 2002 MGS sonuçlarını analiz ettiği çalışmasında, geçmiş yıllardaki örüntülere benzer altı küme olduğunu ve bunların üç ana grupta toplanabileceğini belirtmiştir.⁵⁸ 2002 MGS’ni il temelli olarak analiz ettiği çalışmasında ise Ege bölgesinin neredeyse tamamıyla Trakya ve Karadeniz’in bazı kıyı illerinde CHP; Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerini kapsayan, “Kürt” partilerine destek veren iller ve son olarak, bu bölgelerin dışında kalan ve merkez sağ partilerin oylarının yüksek olduğu kümedir.

54 Jonathan Leib - Barney Warf, “On the Shores of the Moribund Backwater?: Trends in Electoral Geography Research Since 1990”, *Revitalizing Electoral Geography*, Ashgate, Burlington, 2011, s. 9-27.

55 Seçmen davranışı ve özellikle seçim coğrafyası konusundaki bilimsel çalışmaların yanı sıra 2004-2021 yılları arasında il ve ilçe temelli seçim coğrafyası yüksek lisans tezlerinin sayısı altıyı bulmuştur. Makalenin yer sınırlılığı içerisinde bu tezlere değinilmemekle birlikte, elde edilen bulgular önem taşımaktadır. Bkz. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

56 Aydın İbrahimov - Selver Özözen, “Türkiye’de 1995 Seçim Sonuçlarının Sosyo-Demografik Göstergeleri”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 1999, S. 10, s. 39-52.

57 Ali Çarkoğlu, “The Geography of the April 1999 Turkish Elections”, *Turkish Studies*, 2000, S. 1(1), s. 149-171.

58 Ali Çarkoğlu, “The Rise of The New Generation Pro-Islamists in Turkey: The Justice and Development Party Phenomenon in the November 2002 Elections in Turkey”, *South European Society and Politics*, 2002, S. 7(3), s. 123-156.

Çarkoğlu ve Avcı, Türkiye’de 1950’den beri seçim oynaklığını (*volatility*) değerlendirmek ve “kritik seçimleri” belirlemek üzere il düzeyinde bireysel partiler yerine ideolojik parti ailelerini (merkez sağ, merkez sol ve aşırı sağ) analiz ederek, Türkiye’deki seçim bölgeleri baskın seçmen türleri yönünden dört kategoride -merkez sağdan ziyade aşırı sağ ve merkezden ziyade çevre, merkezi destekleme ve daha yatkindir ve merkez soldan ziyade merkez sağa eğilimli, merkez-sol ve merkez-sağ egemen ve kimlik (İslamcı ve Kürt) politikasını destekleyen- toplanabileceğini ileri sürmüşlerdir.⁵⁹

Türkiye’de yerleşim yerlerinin idari statüsündeki (il ya da ilçe) değişikliklerinin neden olduğu seçim çevresi değişikliği (*gerrymandering*) ve seçim çevresinin eşit sayıda seçmen içermemesi (*malapportionment*) durumlarının seçimler ile ilgili araştırılmıştır.⁶⁰ Özözen-Kahraman’ın yaptığı bu çalışmada, 1989-1999 arasında il olan 14 yerleşim yerinde, seçim sonuçlarını etkileyen unsurlar, idari statü, seçim çevresi değişiklikleri, temsil durumları, birinci partinin değişimi, çıkardıkları milletvekili sayıları ve bu illerin Türkiye seçim coğrafyası içindeki yerleri belirlenerek, 2002 MGS sonuçlarıyla yeni kurulan iller ile ötekilerinin temsil edilme durumları karşılaştırılmıştır. Özözen-Kahraman’ın seçim coğrafyası ile ilgili kitap çalışmasında bir yandan kuramsal temeller öte yandan Türkiye ve İstanbul ile ilgili olarak 1991, 1995, 1999 ve 2002 MGS sonuçlarının ilçe temelli mekânsal analizleri yer almıştır.⁶¹ Yazarın bir sonraki çalışmasında 2002-2007-2011 MGS sonuçları göz önüne alınarak oynaklık (*volatility*) endeksinin kullanıldığı parti tercihlerinin değişkenliği, parti oylarının arttığı ve azaldığı iller, incelenmiş; üç seçimde partiler yönünden bir sürekliliğin söz konusu olduğu ve dörtlü bir siyasi parti (AK Parti, CHP, Barış ve Demokrasi Partisi ve MHP) yapısının bölgeselleşerek geliştiği vurgulanmıştır.⁶²

Çarkoğlu ve Hinich’in ortak çalışmalarında, mekânsal oy verme modeli çerçevesinde Türk seçmenin parti tercihlerine odaklanarak seçmenlerin, siyasi partilerin halkın sorunlarına ve değerlendirmelerine ilişkin tutumlarının bilişsel oluşumunu açıklanmaya çalışılmıştır.⁶³ Çalışmada, baskın ideolojik boyutlar -İs-

59 Ali Çarkoğlu - Gamze Avcı, “An Analysis of the Electorate from a Geographical Perspective”, Sabri Sayarı - Yılmaz Esmer (eds), *Politics, Parties and Elections in Turkey*, Lynn Rienner, Boulder London 2002, s. 115-136.

60 Selver Özözen-Kahraman, “Türkiye’de Yerleşim Birimlerinde İdari Statü Değişikliğinin Seçimlere Yansımaları”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 2004, S. 13, s. 69-71.

61 Selver Özözen-Kahraman, *Seçimlerin Mekânsal Analizi*, Gazi Kitabevi Ankara, 2007.

62 Selver Özözen-Kahraman, “Türkiye’de Seçmen Tercihlerindeki Değişkenlik (2002-2007-2011 Genel Seçimleri)”, *Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul-Türkiye, 19-21 Haziran 2013, s. 639-647.

63 Ali Çarkoğlu - Melvin J. Hinich, “A spatial analysis of Turkish party preferences”,

lam/laiklik ve Kürt/Türk milliyetçiliği- çeşitli demografik özellikler yanında ve bireylerin mekândaki konumları üzerinden değerlendirilmektedir.

Türkiye’deki sosyo-politik bölünmelere odaklanarak, siyasi rekabet alanını haritalandırmayı amaçlayan Secor, Türkiye’de siyasi ve ekonomik boyutlarıyla bir “sağ” ve “sol” ayrışmanın bulunduğu hareket etmiştir.⁶⁴ Ayrıca, bir “kimlik” boyutu ve tanımlayıcı koordinatlar olarak laiklik-İslam, kolektivizm-çoğulculuk ve piyasa-yeniden dağıtım boyutlarını içeren üç boyutlu bir bölünme (*cleavage*) modeli kullanılmıştır.

İl temelli olarak 1999 ve 2002 MGS sonuçlarını inceleyen West, en açıklayıcı “K-ortalamar” kümelemenin 3’lü ve ardından da 7’li olduğunu ifade etmiştir.⁶⁵ Analiz sonucunda il temelli kümeleme analizlerinin Türkiye siyasi coğrafyasının 3’lü bir yapı gösterdiği ileri sürülmüştür.

2002 MGS’ne göre Eskişehir’deki 65 mahallede düzeyinde yapılan bir çalışmada, geçerli oyların %75’lik bölümünü kazanan dört partinin, Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), CHP, Doğru Yol Partisi (DYP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) aldıkları oylar ile sosyo-demografik (gelir, cinsiyet, yaş, ev sahipliği ve eğitim gibi) verilerdeki mekânsal heterojenlik coğrafi ağırlıklandırılmış regresyon tekniği ile açıklanmıştır.⁶⁶ Çalışmanın bulgularına göre, sağ partilere destek veren seçmenin mekânsal nitelikleri heterojenlik gösterirken sol partilerin seçmenleri sosyo-demografik değişkenlerle daha uyumlu görülmüştür.

AK Parti’nin 2002 MGS’inde aldığı oyu ilçe temelli olarak kümeleyen Işık ve Pınarcıoğlu, partinin oylarının bölgesel dağılımının beş kümede açıklanabildiğini ifade etmişlerdir.⁶⁷ Bu çalışmada, Batı Karadeniz’de Sakarya, Düzce ve Bolu’dan başlayan, İç Anadolu’nun kuzeyi olarak tanımlanabilecek bir bölgeden Samsun’a, oradan da kuzeyde Rize’ye ve güneyde ise Erzurum’a uzanan alanda AK Parti’nin tartışmasız üstünlük alanı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, bu çalışmada 1995,

Electoral Studies, 2006, S. 25, s. 369-392.

64 Anna Secor, “Ideologies in crisis: Political cleavages and electoral politics in Turkey in the 1990s”, *Political Geography*, 2001, S. 20, s. 539-560.

65 W. Jefferson West, “Regional Cleavages in Turkish Politics: An Electoral Geography of the 1999 and 2002 National Elections”, *Political Geography*, 2005, S. 24(4), s. 499-523.

66 Serkan Kemeç - Şebnem Düzgün, Sosyo-Demografik Yapıdaki Mekansal Değişimlerin, Mekansal Regresyon Teknikleri ile Analizi: Eskişehir 2002 Genel Seçim Örneği, 1. Ulusal Uzaktan Algılama - CBS Çalıştay ve Paneli, İstanbul, Türkiye, 27 Kasım 2006. http://uzalcebs.org/wp-content/uploads/2016/11/2006_50.pdf, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

67 Oğuz Işık - Melih Pınarcıoğlu, “Bölgesel Siyasi Tercihler ve AKP”, *Toplum ve Bilim*, 2006, S.107, s. 66-86.

1999 ve 2002 genel seçim sonuçları üzerinden, ilçe temelli olarak Türkiye'nin bölgesel siyasi tercihler desenini tanımlanarak, seçimlere katılan partiler siyasi görüşlerine göre merkez sol, merkez sağ, milliyetçi sağ, İslamcı sağ, bölgesel sol ve hiçbir siyasi görüşün olmadığı ilçeler olmak üzere altı kümeye ayırmışlardır. Yazarların, 2002 MGS sonuçlarına ağırlıklı regresyon yöntemi kullanarak yaptıkları bir başka çalışmada, Türkiye'deki seçim coğrafyasında önde gelen iki partinin, AK Parti ve CHP, oy düzeyini belirleyen yerel etmenlerin belirgin bir karşıtlık içinde bulunduğu ve birçok çalışmada vurgulandığı gibi AK Parti'nin kent yoksullarına CHP'nin ise kentli seçkinlerde taban bulduğu ileri sürülmüştür.⁶⁸

İstanbul'da 1999 ve 2002 MGS mahalle düzeyinde çok boyutlu ölçekleme analizi ve sıra korelasyon yöntemi ile inceleyen Zeyneloğlu,⁶⁹ önceki seçimde Alevilerin yoğun yaşadığı mahalleler dışındaki yoksul kesimlerin Fazilet Partisi'ne ve MHP'ye verdikleri oyların AK Parti'ye; Anavatan Partisi ve Demokratik Sol Parti'ye oy veren görece zengin mahallelerdeki seçmenlerin ise CHP'ye “ödünç” oy olarak verildiğini ileri sürmektedir.

Benzer bir yaklaşımla gerçekleştirilen, İzmir'de yapılan 2002 ve 2007 MGS sonuçlarını karşılaştıran bir başka çalışmada, Tosun ve Erdoğan-Tosun, bir önceki seçim sonuçlarının korunmasının öncelikli olarak iktidar partisinin izlediği politikaların ekonomik, siyasi ve toplumsal olarak seçmenin varlığını sürdürmesine bağlamıştır.⁷⁰ İlçe ve mahalle boyutunda ekonomik farklılaşma modern ve zengin coğrafi-mekânsal seçmen tercihlerini göstermiştir.

Şekercioğlu ve Arıkan, 2007 MGS'ni, il temelinde inceleyerek, altı kümeye ulaşmakla birlikte, bunların üç ana kümede toplanabileceğini sonucuna varmıştır.⁷¹ Bu üç ana kümeyi merkez solun güçlü olduğu küme; İslamcı/milliyetçi partilerin başat geldiği küme ve Kürt yanlısı partilerin ya da adayların yer aldığı küme olarak ifade etmişlerdir.

Türkiye'de yapılan seçimlerin sonuçlarını üç genel (1999, 2002 ve 2007) ve iki yerel (2004 ve 2009) olmak üzere beş seçimde il temelinde inceleyen Akar-

68 Oğuz Işık - Melih Pınarcıoğlu, “Back to the Year When It All Started: Local Determinants of Party Preferences in 2002 Turkish Elections”, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 2010, S. 27(1), s. 161-183.

69 Sinan Zeyneloğlu, “İstanbul'un Seçim Coğrafyası: 1999-2002”, *Toplum ve Bilim*, 2006, S. 107, s. 292-305.

70 Tanju Tosun - Gülgün E. Tosun, “Voter Preferences in Izmir from the November 3, 2002 to the July 22, 2007 Elections: Has the Election Map Altered?”, *Turkish Studies*, 2008, S. 9(2), s. 247-295.

71 Eser Şekercioğlu - Gizem Arıkan, “Trends in Party System Indicators for the July 2007 Turkish Elections”, *Turkish Studies*, 2008, S. 9(2), s. 213-231.

ca ve Başlevent, “K-ortalamalar” kümeleme analizini uygulamıştır.⁷² Elde edilen sonuçlara göre, 3’lü ve 5’li kümelemenin Türkiye’deki siyasi tercihlerin coğrafi dağılımına ilişkin açıklayıcı bir örüntü sunduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca, bu kümelerin oluştuğu oy dağılımındaki bölgesel özellikler temelinde sosyo-ekonomik farklılıkların olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

CHP örneğinde, Türkiye’de merkez solun seçim coğrafyasını tarihsel (1950-2011) olarak değerlendiren ve seçmen tercihlerini etkileyen birçok etmen yanında seçim bölgelerinin toplumsal yapılarına, göç olgusuna ve demografik özelliklerini de göz önüne alan Kumbaracıbaşı, merkez solun seçim coğrafyasının 1970’lerde oluştuğunu ve seçmen desteğinin (partiler arasında gidip gelse bile) yıllar boyunca sabit kaldığını vurgulamaktadır.⁷³ Merkez sol partilerin “kendi kalelerinde” oylarını artırdıkları, ancak öteki seçim çevrelerinde gelişmeyi yeterince başaramadıkları görülmektedir.

2007 MGS sonuçlarını sosyo-ekonomik verileri kullanarak siyasal katılım ve parti tercihlerinin bölgesel değişimini inceleyen Kaya,⁷⁴ Türkiye’de doğu-batı ve kuzey-güney doğrultularında önemli farklılıklar göstermektedir. CHP, kentli nüfusun yaşadığı kişi başına düşen milli gelirin yüksek, işsizlik ve bağımlı nüfus oranlarının düşük olduğu bölgelerde; AK Parti ve bağımsızlar adayların katılımını ve kişi başına düşen gelirin düşük, işsizlik ve bağımlı nüfus oranlarının yüksek ve daha çok kırsal kesimlerde başarılı olurken CHP ve MHP’nin aynı bölgelerde yüksek oy aldıkları tespit edilmiştir.

Yerel seçimlerde sınırların değiştiği 2012’de kabul edilen 6360 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikler sonucunda, Ankara örneğinde yerel seçimlerde seçmen davranışı ile seçmen görüntüsü arasındaki ilişkiyi ele alan Tüysüz ve Gülmez’in çalışmalarında “sivil gönüllülük modeli” (*civil voluntarism* model) kullanılmıştır.⁷⁵ Bu çalışma, seçim sınırlarına ilişkin düzenlemenin siyasal iktidarın egemenlik alanını genişleterek, mekânın araçsallaştırıldığını göstermesi yönünden önem taşımaktadır.

72 Ali Akarca - Cem Başlevent, “Persistence in Regional Voting Patterns in Turkey During a Period of Major Political Realignment”, *European Urban and Regional Studies*, 2011, S. 18, s. 184-202.

73 Arda Can Kumbaracıbaşı, “Cumhuriyet Halk Partisi Oylarının Birikimli Düzey Analizi ve Türkiye’de Merkez Solun Seçim Coğrafyasının İncelemesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 2014, S. 47(4), s. 59-92.

74 İlhan Kaya, “Coğrafi Bağlam, Siyasal Katılım ve Parti Tercihleri: 22 Temmuz 2007 Türkiye Genel Seçimlerine Coğrafi Bir Bakış”, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/semp5_20.pdf, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

75 Suat Tüysüz - Recep Gülmez, “Instrumentalisation of Gerrymandering in Recentralization in Turkey: The Case of Ankara”, *International Journal of Geography and Geography Education* (IGGE), 2019, S. 40, s. 139-150.

2002-2015 arasında yapılan beş MGS sonuçlarını gelişmiş mekânsal analiz modelleri kullanarak yapılan çalışmada, Kalkan ve Özen, seçimsel rekabet gücünün ve yoğunlaşmanın çoğunlukla Batı illerinde istikrara kavuştuğunu, Doğu ve Güney bölgelerinde ise hâlâ değişim yaşandığını göstermişlerdir.⁷⁶ Özellikle, 2015'te yapılan her iki seçimde (Haziran ve yinelenen Kasım) coğrafi olarak bağımlı yoğunlaşma ve rekabet gücünün giderek arttığı görülmektedir. Çalışmada iktidardaki AK Parti, tüm bölgelerin partisi olurken rakipleri CHP, MHP ve Halkın Demokrasi Partisi (HDP) coğrafi olarak daha dar bir alanda yoğunlaşmışlardır. Yazarların, 2017'de yapılan anayasa referandumu sonuçlarına uyguladıkları mekânsal otoresif ve çok düzeyli modelleme teknikleriyle yaptıkları analizde, özgül olarak illerdeki "Suriyeli sığınmacı sayısının" anayasa değişikliğine verilen desteği azaltırken "cami sayısının" desteği artırdığı ileri sürülmüştür.⁷⁷ Çalışmada kullanılan tüm modeller, Türkiye'de oy verme ile mekân arasında önemli düzeyde bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.

Geleneksel olan ve olmayan katılım araçlarını kullanma yönünden cinsiyet, ekonomik statü, kır ya da kentte yaşama unsurlarının bireyin yaş unsurundan daha önemli bir etkiye sahip olduğu Erdoğan ve Uyan-Semerci tarafından gösterilmiştir. Kentsel alanlarda yaşayanlar, siyasal katılımın geleneksel olmayan araçlarını daha yüksek oranda kullanmaya eğilimliyken, geleneksel toplumsal ilişki biçimlerinin yaşandığı kırsal alanlar, geleneksel siyasal katılım araçlarının yoğunluk kazandığı yerlerdir.⁷⁸

Önceki çalışmaların (Çarkoğlu, 2000; Secor, 2001; West, 2005; Işık ve Pınarcıoğlu, 2006 ve 2010 ve Kaya, 2015) kullandığı yöntemlerden yararlanılarak yapılan çalışmada, dokuz seçim bölgesindeki ilçelere ilişkin dört siyasal partinin (AK Parti, CHP, MHP ve HDP) 2007, 2011, Haziran 2015 ve Kasım 2015 MGS sonuçlarına göre oy oranları standart Z puanlarına dönüştürülerek ortalamadan $\pm 2,5$ standart sapma uzaklığında kalan ilçeler sıra dışı oylama gösteren ilçeler olarak belirlenmiştir.⁷⁹ Özözen-Kahraman ve Gültay, her bir seçim bölgesindeki ve ayrıca, incelenen seçimlerin en az ikisinde, üçünde ya da tamamında partilerden

76 İlhan Can Özen - Kerem Ozan Kalkan, "Spatial analysis of contemporary Turkish elections: a comprehensive approach", *Turkish Studies*, 2017, S. 18(2), s. 358-377.

77 Kerem Ozan Kalkan - İlhan Can Özen, "Culture, Socio-Economic Development, and Refugee Immigration: A Spatial Analysis of the 2017 Referendum in Turkey", 2018 [https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/91532/KalkanOzen_MPSA\(Referandum_Paper\).pdf](https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/91532/KalkanOzen_MPSA(Referandum_Paper).pdf), Erişim Tarihi: 25.07.2022.

78 Emre Erdoğan - Pınar Uyan-Semerci, "Understanding young citizens' political participation in Turkey: does 'being young' matter?", *Journal of Southeast European and Black Sea*, 2016, S. 17(1), s. 57-75.

79 Selver Özözen-Kahraman - Berrin Gültay, "Türkiye'de Parti Tercihlerinde Sıra Dışı İlçelerin Belirlenmesi (2007-2015)", *Amme İdaresi Dergisi*, 2019, S. 52(3), s. 95-122.

birini ülke ortalamasının üzerinde destekleyen ilçeleri bölgesel olarak tanımlamışlardır.

Betimleyici mekânsal otokorelasyon ve LISA (Local Indicator of Spatial Association) yöntemi uygulanan ve 2011 MGS sonuçlarına göre TBMM’ye giren partilerin mekânsal oy kalıbını belirlemek üzere yapılan çalışmada; AK Parti’nin İç Anadolu ve Karadeniz, CHP’nin batı kıyı bölgeleri dışında ülkenin kuzey doğusunda, MHP’nin İç Anadolu ve Akdeniz, bağımsız adayların ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde yoğunlaştıkları görülmüştür.⁸⁰ Kaya, Toroğlu ve Adıgüzel, bir partinin aldığı yüksek desteğin bölgeselleşmesi yanında aynı partinin düşük seçmen desteğinin *bölgeselleşmemesinin* AK Parti örneğinde olduğu gibi iktidar olasılığını arttırdığını ileri sürmüştür.

Seçmen tercihinde iller ve bölgeler temelinde komşuluk ilişkisinin etkisini ölçmeye çalışan bir başka çalışmada Yiğit ve Sezgin, iller arası mekânsal ağırlıklandırma ve komşuluk matrisini hesaplayarak, iller arası etkilenme düzeylerini belirlemişlerdir.⁸¹ Daha sonra, Moran’ın I ve Geary’nin C testlerinden yararlanılarak yapılan analizde oy verme davranışının yerel ve küresel düzeyde mekânsal farklılıklardan ve komşuluk ilişkilerinden etkilendiği; mekânsal ekonometrik analizler sonucunda bazı partilerin seçimden seçime değişmekle birlikte yakınsama içerisinde buldukları ileri sürülmüştür.

24 Haziran 2018 MGS sonuçlarının il temelli oy dağılımlarını iki aşamalı kümeleme analizine tabi tutan Ünal’ın bulguları Akarca ve Başlevent’in ulaştığı örüntüye benzemektedir.⁸² Bir başka deyişle, seçmenler Batı Anadolu ve kıyı şeritleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Kuzeydoğu ve Orta Anadolu olmak üzere üçlü bir coğrafi kümelenme göstermektedir.

Aynı seçim sonuçlarını ilçe temelli olarak inceleyen ve komşularıyla benzer özellik gösteren ilçelerin kümelenmelerini, bunlardan farklılaşan komşu ilçeleri ve bu farklılaşmanın demografik, kültürel ve ekonomik dinamiklerini irdeleyen bir başka çalışmada, Tüysüz, Gülmez ve Kaya, farklılaşmanın eğitim düzeyinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir.⁸³

80 Ömer Kaya - Emin Toroğlu - Fatih Adıgüzel, “2011 Genel Seçimlerinde Partilerin Aldığı Oy Oranlarının İlçeler Örneğinde Mekânsal Analizi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 2015, S. 31, s. 1-13.

81 Hasan Hüseyin Yiğit - Aykut Sezgin, “Türkiye’de Milletvekili Genel Seçimleri Üzerine Bir Mekânsal Bağımlılık Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, S. 35, s. 1-28.

82 Betül Ünsal-Aydoğan, “Türkiye Seçmen Tercihlerinin Kümeleme Analizi: 24 Haziran 2018 Seçimleri”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020, S. 39, s. 21-32.

83 Suat Tuysuz - Recep Gülmez - Kader Mutlu, “Seçimlerde Komşusundan Ayrıklaşılan

Bekaroğlu ve Kaya-Odabaşoğlu, önce Çarkoğlu ve Avcı'nın (2002) kümelemesinden yola çıkarak, seçmen davranışında zaman boyutlu belli bir eğilim gösteren dört (Erzurum, Eskişehir, Gaziantep ve Van) ve istisna üç şehirdeki (olasılıkla Tunceli öncelikle olmak üzere) oy verme eğilimlerini 1950-2018 Milletvekili Genel Seçim sonuçlarına göre irdelenmişlerdir.⁸⁴ Daha sonra, parti ve seçim sistemleri ile sosyo-ekonomik gelişmeler ve benzeri değişkenleri de gözeterek seçmen davranışlarındaki eğilimler iki dönemde (merkez: 1950-1977 ve merkezkaç ve bölgecilik: 1983-1918) değerlendirilmiştir.

Türkiye'deki oy verme davranışındaki süreklilikleri ve kırılmaları anlamak üzere Tosun, Aydoğan-Ünal ve Erdoğan-Tosun,⁸⁵ 1983-2018 arasında yapılan seçim sonuçlarına bakarak Türkiye'deki öteki bölgelere göre daha üst düzeyde sosyo-ekonomik statü ve laik değerlere sahip batı kıyı illerinde mekânsal farklılaşmanın altında yatan siyasi ve sosyolojik unsurları incelemiştir. Yakın zamanlara değin merkez sağ ve sol arasında dengeli bir oy dağılımının olduğu bu bölgelerde, kimlik (İslamcı ve Kürt) siyasetine bir tepki olarak merkez sola doğru artan eğilim yanında, merkez sağın AK Parti'ye ve daha az olarak CHP'ye ve MHP'ye yöneldiği ileri sürülmektedir.

Kaya-Odabaşoğlu, Türkiye'de seçim çevresinin sınırlarının yeniden belirlenerek (*gerrymandering*), bir parti ya da gruba seçimde daha fazla oy kazandırmayı amaçlayan ve birçok nedenden kaynaklanan -yanaşmacı ilişkiler, seçmeni cezalandırma, seçmeni hareket geçirme gibi- uygulamanın seçim coğrafyasını etkilemekle birlikte, nispi temsil nedeniyle uzun dönemli sonuç getirmediğini tartışmaktadır.⁸⁶

Mekânsal etkilerin varlığını 2002-2018 arasında yapılan genel seçim sonuçları bağlamında Global Moran's I ve LISA gibi mekânsal istatistiklerle inceleyen Gündem, iktidar partisi AK Parti'nin Orta Anadolu ile Orta ve Doğu Karadeniz bölgelerinde, CHP'nin Türkiye'nin batı kıyı kentlerinde kümelenişini; Kürt

İlçeler ve Ayrıklaşmayı Sağlayan Dinamikler”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2020, S. 21(1), s. 99-115.

- 84 Edip Bekaroğlu - Gülsen Kaya - Odabaşoğlu, “Introduction to Turkey’s electoral Geography An Overview Since 1950”, *Turkey’s Electoral Geography Trends, Behaviors, and Identities*, Routledge, London, 2021, s. 1-23.
- 85 Tanju Tosun - Gülgün Erdoğan-Tosun vd., “The Dynamics of Change and Differentiation in Voter Preferences in the Western Coastal Provinces of Turkey Since the 1980s”, *Turkey’s Electoral Geography Trends, Behaviors, and Identities*, Routledge, London, 2021, s. 66-84.
- 86 Gülsen Kaya - Odabaşoğlu, “Gerrymandering in Turkish elections since 1950 (re)setting the rules of the game?”, *Turkey’s Electoral Geopraphy*, Routledge, London, 2021, s. 46-65.

yanlısı parti, Doğu ve Güneydoğuda en yüksek mekânsal istikrarı sergilerken, MHP’nin Türkiye’nin orta Anadolu ve güney illerinde en oynak kümelenmeleri gösterdiğini bulmuştur.⁸⁷ Çalışmada, Türkiye’de 2002-2018 yılları arasında mekânsal kümelenme eğilimlerinin arttığı, partilerin il bazında aldıkları oylarda güçlü mekânsal etkileşimle birlikte güçlü bir kutuplaşma bulunduğu tespit edilmiştir.

Özellikle, 1990’ların ikinci yarısından başlayarak sayıları artan seçim coğrafyası ve kümeleme analizleri yanında, sınırlı sayıda il düzeyindeki oy verme davranışını inceleyen öteki çalışmalarda da mekânsal / coğrafi unsurların önemi vurgulanmıştır.⁸⁸

Yukarıda kapsam, yöntem ve bulgular bağlamında özetlenen seçim coğrafyası/ mekânsal seçmen davranışı örüntüsü çalışmalar genellikle il temelli olup sınırlı sayıda ilçe ve mahalle temelli alt düzey analizler içermektedir. İlçe temelli analiz yapan iki çalışma 1983-2002 dönemini kapsarken, izleyen dönemlerde yapılan seçimlerde benzer ya / ya da ayrık oy verme örüntüsü bulunan ilçelere ilişkin yapılan iki çalışmanın bir tanesi 2007, 2011 ve 2015’te yapılan iki seçimi ötekisi ise 2018 seçimlerini incelemektedir. Çalışmaların çoğunluğu MGS sonuçlarına odaklanmakla birlikte, olasılıkla çoklu seçim süreçleri ve oy verme örüntüsünü etkileyen farklı etmenler nedeniyle yerel seçimleri analiz eden çalışma sayısı sınırlıdır. 1999 seçimlerini de içeren iki ve 2004 ve 2009 seçimlerini kapsayan bir çalışma yapılmıştır. Yukarıda belirttiği gibi 2002 kritik seçimleri sonrasında yapılan seçimleri göz önüne alan benzer ya / ya da ayrık komşu ilçelerin tespitine yönelik iki çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma ise 2018 MGS bağlamında, tüm ilçeleri kapsayan bir analiz yaparak oy verme örüntüsü ve hangi coğrafi kümelenmenin daha anlamlı bir sonuç verdiğini / vereceğini irdelemektedir.

87 Fırat Gündem, “How Does the Space Impact Voting Behaviour? An Analysis From Turkish General Elections”, Şahin Karabulut (ed.), *Scientific Evaluation of Economic and Financial Issues: Theory and Practice*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2022, s. 327-354.

88 Oğuzhan Bayır - Emre Ş. Aslan, “Siyasal Lidere Duyulan Güven Bağlamında Seçmen Davranışı Üzerine Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2019, 7(2), s. 868-901; Bayram Coşkun - Mehmet Şirin Çetin, “Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler: Muş Örneği”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019, 7(6), s. 241-255; Turan Şener - Nedret Çağlar, “Genç Seçmenlerin Siyasete Olan İlgileri ve Siyasal Katılım Açısından Kümelenmeleri Üzerine Bir Araştırma”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2020, S. 10(2), s. 514-531.

2. YÖNTEM

Kümeleme analizi psikoloji, sosyoloji gibi sosyal bilim alanlarında kullanılmakla birlikte pazarlama ya da tıp gibi farklı alanlarda da sıklıkla kullanılmaktadır. Kümeleme analizi, birbirleriyle ilişkileri bilinmeyen birimleri ya da değişkenleri, birbiriyle benzer alt gruplara ayırmaya yarayan çok değişkenli analiz tekniklerinden biridir. Bir başka ifadeyle gruplanmamış verileri benzerliklerine göre kümeleme işlemidir.⁸⁹

Bu analizde elde edilen kümeler kendi içlerinde türdeş, kendi aralarında ise çok türlü (heterojen) bir yapıdadır. Dolayısıyla, kümeleme analizi yöntemi sonucunda aynı grupta kümelenen veriler birbirine benzerken, ayrı kümelere bulunan veriler birbirinden farklıdır.

Kümeleme yöntemleri hiyerarşik kümeleme yöntemleri ve hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemleri olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Hiyerarşik kümeleme, birimleri farklı aşamalarda bir arada gruplayarak kümeleri sıralı olarak belirlemek ve bu kümelere girecek birimlerin hangi benzerlik ya da yakınlık düzeyinde o kümeyle ilişkili olduğunu belirlemek üzere kullanılan bir yöntemdir. Hiyerarşik kümeleme yöntemleri de kendi içlerinde tek bağlantı yöntemi, tam bağlantı yöntemi, “*ward*” yöntemi, ortanca (medyan) bağlantı yöntemi, ortalama bağlantı yöntemi, küresel ortalama (*centroid*) yöntemi gibi tekniklere ayrılır.⁹⁰ Hiyerarşik olmayan kümeleme yöntemlerinden en çok kullanılanı K-ortalama tekniğidir ve bu çalışmada da bu yöntem uygulanmıştır. Bu yöntemde istenen küme sayısı K olmak üzere, ilk olarak küme ortalamaları belirlenir. Daha sonra her birim, ortalama K değerine yakınlığına ya da uzaklığına göre kümelere katılır. Dolayısıyla birbirine yakın değerlere sahip olan birimler aynı kümelere toplanırlar. Ancak bu analiz yönteminde K değeri, yani küme sayısı araştırmacı tarafından belirlenir. Bu teknikte herhangi bir hiyerarşik işleyiş bulunmaz ve aşağıdaki üç adımda kümeler oluşturulur;

1. Adım: Birimler K adet kümeyle ayrılır.
2. Adım: Birimler, uzaklık olarak kendilerine en yakın kümeyle atanır.
3. Adım: Bir kümeyle hiç bir atama yapılmayınca değin yinelenir.⁹¹

89 Zeki Çakmak - Nevin Uzgören - Gülnur Keçek, “Kümeleme Analizi Teknikleri ile İllerin Kültürel Yapılarına Göre Sınıflandırılması ve Değişimlerinin İncelenmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2015, S. 12, s. 15-36.

90 Güncel Sarıman, “Veri Madenciliğinde Kümeleme Teknikleri Üzerine Bir Çalışma: K-Means ve K-Medoids Kümeleme Algoritmalarının Karşılaştırılması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Temmuz 2014, S. 15(3), s. 192-202.

91 Meral Demiralay - Yılmaz A. Çamurcu, “Cure, Agnes ve K-Means Algoritmalarındaki Kümeleme Yeteneklerinin Karşılaştırılması”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri*

Bu çalışmada, 24 Haziran 2018 MGS sonuçlarının oy dağılımları ilçe temelli olarak K-Ortalamlar kümeleme yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan kümeleme analizi tekniği olan K-Ortalamlar kümeleme yöntemi ise yukarıda daha detaylı şekilde ifade edildiği gibi, n adet verinin, her örneğin kendine en yakın olduğu K tane kümeye ayrılmasını amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntemle, başlangıçta en iyi K adet küme bilinmese bile küme adedine müdahale edilerek uygun küme sayısı belirlenebilmektedir. Bu amaçla, ilk olarak ilçe temelli seçim sonuçları arındırılarak SPSS programına uygun hale getirilmiştir. Ardından, SPSS’e uygun hale getirilen oy dağılımları kümeleme analizine tabi tutulmuştur.

Önceki bölümde de belirtildiği üzere bu teknikle yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır, ancak önceki çalışmaların çoğu farklı seçimlere ilişkin il temelli oy dağılımlarına ya da benzer ve ayrık komşu ilçelere odaklanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada kümeleme analizinde 81 il yerine, 24 Haziran 2018 MGS’nin gerçekleştiği 972 ilçeyi kapsayarak daha yüksek çözünürlüklü oy verme örüntüleri elde edilmiştir.

Ayrıca, coğrafi dağılımı daha iyi anlamlandırabilmek adına haritalandırma çalışması yapılmıştır. Haritalandırma çalışmasında verileri farklı programlama dilinde hazırlanan basit nesnelere ve temel veri yapısını barındırarak kolay değişim olanağı sağlayan JSON dosyaları ve veri işleme ve raporlamada ve veri görselleştirmede R kütüphanesinin sunduğu paketler ile bir araya getirilerek kullanılmıştır. Öncelikle, TÜİK’in Coğrafi İstatistik Portalı’nda kullandığı ilçe sınırları bilgisini GeoJSON (mekânsal olmayan özellikleriyle birlikte basit coğrafi özellikleri temsil etmek üzere tasarlanmış açık bir standart) dosya formatına dönüştürerek Türkiye haritalarına yönelik bir altlık oluşturuldu. Kümeleme analiziyle elde edilen verileri R programlama dilinin kullanıldığı Entegre Geliştirme Ortamı (“Integrated Development Environment”, IDE) olan RStudio’da en yaygın ve açık JavaScript kütüphanelerinden olan *leaflet* etkileşimli haritalandırma paketi kullanılmıştır.

3. KÜMELEME ANALİZLERİ

Aşağıda, 24 Haziran 2018 MGS sonuçlarının K-ortalamlar analizi için n sayısını 3, 4, 5 ve 6 olarak alınarak hazırlanan kümeler ve analizler anlatılmaktadır.

3.1. K-3 Kümeleme Analizi

İlk olarak K-ortalamlar analizinde n sayısını 3 alarak analiz yapıldığında aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi oy dağılımları yönünden birbirinden oldukça farklı üç küme ortaya çıkmaktadır.

Bu üç küme içerisinde;

1. Küme: HDP Türkiye ortalamasının çok üzerinde oy oranına sahiptir. AK Parti'nin oyu Türkiye genelinde aldığı oyun altında olsa bile bu kümede HDP ile rekabet eden tek partidir. Öteki partilerin bu kümedeki oyu %5'in altındadır.

2. Küme: Bu kümede AK Parti'nin ve MHP'nin oy ortalaması Türkiye genelinden yüksektir. AK Parti bu kümede ortalamada oyların %57'sini, MHP ise %15'ini almaktadır. Bu iki partinin 24 Haziran 2018 seçimlerine ittifak yaparak girdikleri düşünüldüğünde bu kümedeki oyların %72'si bu ittifaka kullanılmıştır.

3. Küme: Bu kümede CHP Türkiye ortalamasının üzerine çıkmaktadır. CHP ile birlikte bu kümede Türkiye ortalamasının üzerine çıkan tek küme İYİ Parti'dir. Buna karşın bu kümeden en çok oyu AK Parti almaktadır.

Tablo 1: 2018 Seçimleri K-3 Kümeleme Yöntemine Göre İlçelerin Dağılımı

	1.Küme	2.Küme	3.Küme	Türkiye Geneli (%)
AK Parti	27	57	36	42,5
CHP	5	13	34	22,6
MHP	4	15	10	11,1
HDP	58	3	6	11,7
İYİ Parti	2	9	13	9,9

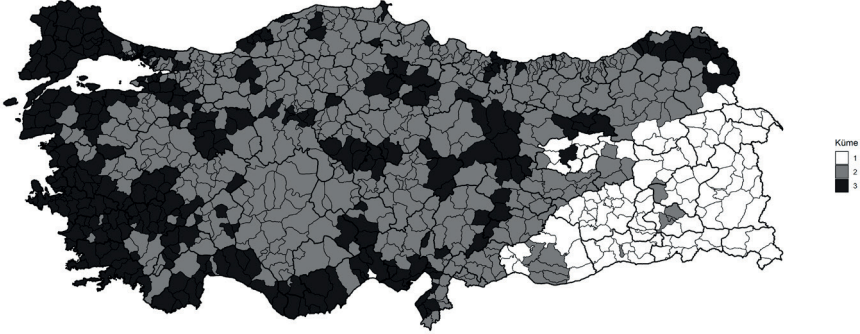
Tablo 1'de gösterildiği üzere üç küme içerisinde en dengesiz dağılımı HDP göstermektedir. 1. Küme'ye düşen ilçelerdeki oyların ortalama %58'ini alırken öteki kümelerde yalnızca %3 ve %6 oy ortalamasını yakalamaktadır.

AK Parti ise ortaya çıkan üç küme içerisinde birinde açık ara birinci parti, birinde az farkla birinci parti, ötekinde ise ikinci partidir.

Coğrafi örüntüye bakıldığında HDP'nin başat olduğu 1. kümenin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesindeki ilçelerde yaygın olduğu göze çapmaktadır. 1. kümeye düşen en batıdaki ilçe Akdeniz'dir (Mersin). Buna en yakın 1. kümeye düşen ilçe ise Halfeti'dir (Şanlıurfa) ve en kuzeydeki Susuz (Kars) ilçesidir.

2. Küme İç Anadolu ve Karadeniz başta olmak üzere Türkiye geneline yayılmış durumdadır. Yeşilli (Mardin), Mutki (Bitlis), Hasköy (Muş), Tillo (Siirt), Şirvan (Siirt) ve Pervari (Siirt) ilçeleri ise genel olarak 3. kümeye yakın bir örüntünün içinde olup 2. kümeye düşen ilçelerdir.

3. Küme: Trakya, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinin kıyı ilçeleri genellikle bu küme içerisindedir. Bazı ilçeleri bu kümeye düşen iller şunlardır: Ankara, Çorum, Tokat, Nevşehir, Erzincan, Sivas, Artvin, Ardahan ve Kars. Ancak HDP’nin başat olduğu 1. küme ile komşu olan ilçe sayısı bile oldukça azdır.

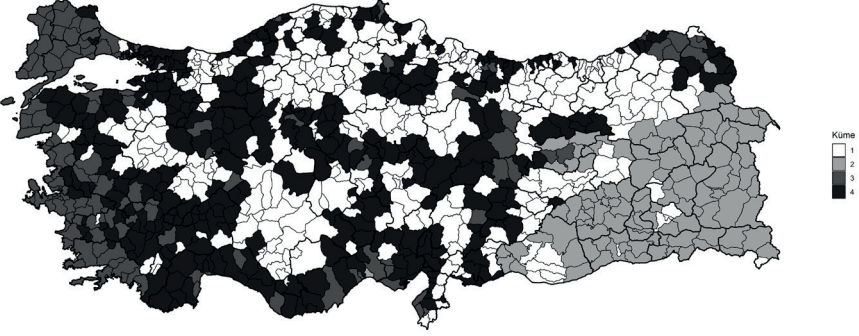

3.2. K-4 Kümeleme Analizi

K-Ortalamalar yönteminde n ortalama sayısı 4 olarak alındığında, aslında K-3 analizinde ortaya çıkan CHP’nin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, ancak hâlâ AK Parti’nin gerisinde kaldığı 3. kümenin bölünerek CHP’nin daha başat olduğu bir küme oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2: 2018 Seçimleri K-4 Kümeleme Yöntemine Göre İlçelerin Dağılımı

	1.Küme	2.Küme	3.Küme	4.Küme	Türkiye Geneli (%)
AK Parti	61	28	29	45	42,5
CHP	10	4	42	23	22,6
MHP	16	4	7	14	11,1
HDP	3	58	9	4	11,7
İYİ Parti	8	2	13	12	9,9

Kümelere incelendiğinde;

1. Küme: Hem oy dağılımı hem de coğrafi olarak K-3 analizinde elde edilen 2. kümeye benzemektedir. AK Parti ve MHP'nin oylarının toplamı %76'dır.

2. Küme: Hem oy dağılımı hem de coğrafi olarak K-3 analizinde elde edilen 1. kümeye benzemektedir. Bu kümede HDP oyların %58'ini, AK Parti ise %28'ini almaktadır.

3. Küme: Türkiye genelindeki oyların %22,6 alan CHP'nin bu kümedeki oyu %42'ye çıkmaktadır. Dolayısıyla K-4 analizi CHP'nin başat olduğu bir küme ortaya çıkarmaktadır. Coğrafi olarak bakıldığında Trakya'nın neredeyse tamamında, Marmara ve Ege kıyılarında baskın bir kümedir. Akdeniz'de Antalya, Mersin, Adana ve Hatay'ın bazı ilçeleri bu kümeye düşmektedir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde Ardahan ve Artvin'in bazı ilçeleri de bu kümede yer almaktadır.

Çankaya (Ankara), Gümüşhacıköy (Amasya), Boztepe (Kırşehir), Hacıbektaş (Nevşehir), Almus (Tokat), Nurhak (Kahramanmaraş), Pülümür (Tunceli) ve Hozat (Tunceli) ise genel örüntüyü bozarak bu kümeye düşen ilçelerdir.

4. Küme: HDP dışındaki partilerin Türkiye genelindeki oy oranlarına yakın oylar aldığı bir kümedir. Coğrafi örüntü olarak CHP'nin başat olduğu 3. küme ile AK Parti'nin başat olduğu 1. küme arasındaki ilçeleri kapsamaktadır. Ege ve Marmara bölgelerinin kıyıları üzerinden bakıldığında genel örüntü sahilden içlere doğru 3. küme, 4. küme ve 1. küme biçimindedir.

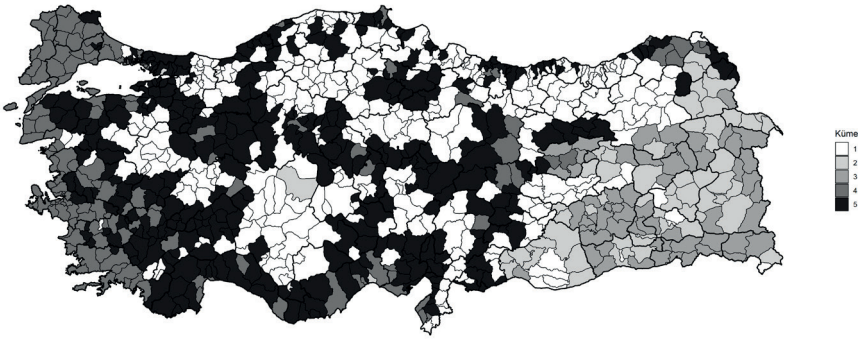
3.3. K-5 Kümeleme Analizi

K-5 analizi uyguladığımızda, K-4 analizindeki tüm kümelere benzeş kümelerin bulunduğu ancak K-3 analizinde oy tercihi olarak HDP'nin başat olduğu, coğrafi olarak Güneydoğu Anadolu ile Doğu Anadolu'ya yayılmış olan ve K-4 analizinde de aynı biçimde bulunan kümenin K-5 analizinde ikiye bölündüğü görülmektedir.

Tablo 3: 2018 Seçimleri K-5 Kümeleme Yöntemine Göre İlçelerin Dağılımı

	1.Küme	2.Küme	3.Küme	4.Küme	5.Küme	Türkiye Geneli (%)
AK Parti	61	41	18	29	45	42,5
CHP	10	5	4	42	23	22,6
MHP	16	6	3	7	14	11,1
HDP	2	41	70	9	4	11,7
İYİ Parti	8	3	2	13	12	9,9

Buraya kadar açıklanan kümelerde HDP yalnızca bir kümede başat parti olarak görülmektedir. K-5 analizinde HDP ile AK Parti rekabetinin daha yüksek olduğu, iki parti dışında bir partinin çok fazla temsil edilmediği ancak bu iki partinin de %41 oy aldığı yeni bir küme ile HDP'nin oy oranının %70'e çıktığı bir başka küme oluşmaktadır.

Gerek coğrafi gerekse oy tercihi yönlerinden K-5 kümeleme analizi ile elde edilen 1., 4. ve 5. küme öteki küme analizlerinde ulaşılan kümelerle oldukça benzer olmakla birlikte K-5 kümeleme analizine kadar neredeyse tek renk görülen Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesine egemen olan örüntü bu analizde ikiye ayrılmış durumdadır. Ayrıca bu tek örüntü içinden çıkan iki örüntü bulunmaktadır.

2. Küme: AK Parti ve HDP oylarının toplamının %82 olduğu ve oyların bu iki parti tarafından paylaşıldığı, AK Parti ve HDP rekabetinin en yüksek olduğu kümedir. Coğrafi dağılım olarak Kars, Ağrı, Bitlis, Van, Mardin, Şanlıurfa ve Bingöl gibi şehirlere bağlı ilçelerde daha baskın bir görüntü oluşturmaktadır. Genel örüntü dışında, Cihanbeyli (Konya), Dilovası (Kocaeli), Akdeniz (Mersin) ilçeleri de bu kümede yer almaktadır.

3. Küme: HDP'nin ortalama olarak her 10 oydan 7'sini aldığı, en batıda bulunan ilçeleri Ovacık (Tunceli), Merkez (Tunceli) ve Pertek (Tunceli) olan, coğrafi olarak Türkiye'nin güney ve doğu sınırlarına oldukça sıkışmış bir kümedir.

3.4. K-6 Kümeleme Analizi

K-6 kümeleme analizinde K-3 kümeleme analizinde görülen AK Parti'nin başat olduğu, ancak HDP'nin oyunun oldukça az olduğu kümenin ikiye bölündüğü, öteki kümelerin ise oldukça benzeştiği görülmektedir.

K-6 kümeleme analizi ile elde edilen;

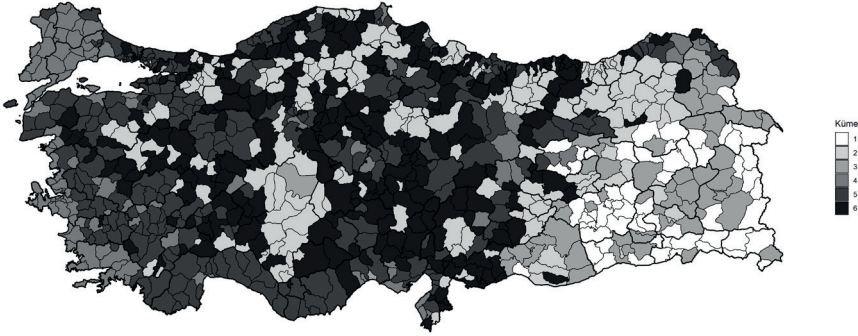
2. Küme: AK Parti ve MHP oylarının ortalamasının %81'e ulaştığı bir kümedir.

6. Küme: AK Parti ve MHP oylarının %70'e ulaştığı, İYİ Parti'nin Türkiye ortalamasının üzerinde temsil edildiği, CHP'nin Türkiye ortalamasının altında kalarak %16, HDP'nin yalnızca %2 oy alabildiği bir kümedir.

Tablo 2018 Seçimleri K-6 Kümeleme Yöntemine Göre İlçelerin Dağılımı

	1.Küme	2.Küme	3.Küme	4.Küme	5.Küme	6.Küme	Türkiye Geneli (%)
AK Parti	18	66	40	26	42	53	42,5
CHP	4	8	6	44	27	16	22,6
MHP	2	15	6	6	12	17	11,1
HDP	70	3	42	10	4	2	11,7
İYİ Parti	2	7	3	12	13	11	9,9

Haritalar incelendiğinde, tüm kümeleme analizlerinde görülen Düzce, Sakarya, Bolu; Bursa, Kütahya, Afyonkarahisar; Konya, Karaman, Aksaray; Bolu, Çankırı, Kastamonu, Ankara, Çorum, Yozgat, Sivas ve Trabzon, Rize, Erzurum, Bayburt, Gümüşhane illerine bağlı ilçelerin büyük oranda yer aldığı kümenin ikiye bölündüğünü ve bu coğrafyalarda K-6 kümeleme analiziyle elde edilen 2. ve 6. kümede yer alan ilçelerin bulunduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, 24 Haziran 2018 seçimleri K-Ortalamalar tekniği ile kümelene miş ve analizde kullanılan “n” değeri 3, 4, 5, 6 olarak alındığında, K-6 kümeleme analizinde ortaya çıkan kümeler K-3 analizde ortaya çıkan üç temel kümenin türdeşleri olarak bulunmuştur. Bir başka ifade ile K-3 kümeleme analizi sonucunda oy tercihi yönünden birbirinden oldukça farklı 3 örüntüye sahip kümeye ulaşırken, K-6 kümeleme analizinde bu üç farklı oy verme örüntüsü varlığını sürdürmüş, ancak her bir örüntü kendi içerisinde ikiye ayrılmıştır.

Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere, K-3 kümeleme analizinde, 1. kümeye düşen ilçelerin %99’u K-6 kümeleme analizinde ya 1. ya da 3. kümeye; K-3 kümeleme analizinde 2. kümeye düşen ilçelerin %90’ı K-6 kümeleme analizinde ya 2. ya da 6. kümeye; K-3 kümeleme analizinde 3. kümeye düşen ilçelerin %99’u ise K-6 kümeleme analizinde ya 4. ya da 5. kümeye düşmektedir. Dolayısıyla K-6 kümeleme analizi, K-3 kümeleme analizinde ortaya çıkan üç kümeyi daha türdeş ancak benzeş kümeler ortaya çıkartmaktadır.

Tablo 4: 2018 K-3 ve K-6 Kümelemeye Göre Benzeş Kümeler (%)

K-3 / K-6 Kümeleme	1.Küme	2.Küme	3.Küme	4.Küme	5.Küme	6.Küme	Toplam
1.Küme	65	0	34	1	0	0	100
2.Küme	8	51	0	2	0	39	100
3.Küme	0	0	1	46	53	0	100

Bu bağlamda, 24 Haziran 2018 Genel Milletvekiliği Seçimleri sonuçlarının ilçe temelli analizinde K-3 kümelemesinin açıklayıcı olduğu, ancak K-6 kümelemesinin analizinin daha yüksek çözünürlüklü bir analiz ve örüntü ortaya koyduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Analiz sonucunda, Türkiye’de güçlü bir oy verme örüntüsünün olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu örüntü yazın bölümünde özetlenen önceki il temelli yapılan çalışmaların çoğuyla benzer bir biçimde ilçe düzeyinde de üç temel kümelenmeye işaret etmektedir. Bunlar, AK Parti’nin Türkiye ortalaması üzerinde oy aldığı, AK Parti ve MHP’nin oy toplamının ise başat olduğu ilçeler, CHP’nin Türkiye ortalamasının güçlü olduğu ilçeler ve HDP’nin başat olduğu ilçelerden oluşmaktadır. AK Parti bu sacayağının üçünde de varlık gösteren biricik siyasi partidir. Coğrafi olarak, bu sacayağının biri Güneydoğu ve Doğu Anadolu’yla sınırlanmış, öteki Trakya, Marmara ve Ege kıyılarında baskın, ancak öteki bölgelerde oldukça seyrek olarak görülürken, son ayağı ise Türkiye geneline yayılmış durumdadır. Kuşkusuz ilçe temelli analizlerde oy tercihi il geneliyle örtüşmeyen ilçeler de görülebildiğinden, ortaya çıkan örüntü il temelli çalışmalara göre biraz daha karışık ve karmaşıktır.

Bu bağlamda, ilçe temelli analizlerin gösterdiği gibi aynı ile bağlı ilçelerin çoğu oy verme örüntüsü bakımından bir ya da birden fazla kümeye düşmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre, Mersin-Akdeniz, Kocaeli-Dilovası, Konya-Cihanbeyli, Amasya-Gümüşhacıköy, Kırşehir-Boztepe, Nevşehir-Hacıbektaş, Mardin-Yeşilli, Artvin-Hopa, Artvin-Kemalpaşa gibi oy verme örüntüsünün dışında kalan ve genel oy verme örüntüsü içerisinde ayrıksı bir yere sahip ilçeler bulunmaktadır. Benzer bir biçimde, Özözen-Kahraman ve Gültay’ın 2019’da yayımladıkları ilçe düzeyinde 2007 ve sonrasında yapılan dört genel seçim sonuçlarına göre sıra dışı oy verme (aşırı destek) çalışmasında tespit edilen ilçeler ile Tüysüz, Gülmez, Kaya’nın 2020’de yayımladıkları ve 2018 MGS sonuçlarına göre komşu ancak istatistiksel olarak ayrıksı ilçeler büyük oranda aynıdır. İkinci çalışmada tespit edilen ve oy verme örüntüleri eğitim düzeyi unsuruna bağlı olarak komşu ilçelerden ayrıksılaşan ilçelere ilişkin olarak yazarların haklı olarak işaret ettikleri husus ilçeleri farklılaştıran sosyo-ekonomik ve demografik verilere ulaşılabilirlik sorunu önem taşımaktadır. Böylece, bireylerin oy verme tercihleri ile buldukları coğrafya arasında yakın bir ilişki bulunduğu, ortaya çıkan kümelerdeki ilçelerin coğrafi olarak da birbirine yakın, ancak benzeşen ve farklılaşan ilçeler ile oy verme davranışı ve bireylerin yaşadıkları ilçeler arasında da bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Her ne kadar seçim coğrafyası çalışmaları genellikle anakentler gibi son derece farklı yapılarla sahip olan alanlara odaklanmakla birlikte, Türkiye gibi neredeyse tüm coğrafyası oldukça dinamik ve devingen bir ülkede daha küçük yerleşim yerlerinin yaşadıkları dönüşüm seçmen davranışının daha alt düzeyde mekânsal analizini gerektirmektedir. Kentsel dönüşüm, arazi kaybı, iç ve dış göç, çeşitli yatırımlar, kentsel rant gibi farklılaşan araç ve süreçler, seçmen ya da oy verme davranışını etkileyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, son genel seçimlerde ilçe temelli oy verme örüntüsünün kaçlı kümeleme analizi yöntemiyle daha ayrıntılı sonuç vereceğini ortaya koyabilmektir. Dolayısıyla, ortaya çıkan örüntülerin oluşmasının nedenleri hakkında yerleşim yeri / mekân / coğrafi tanımlama dışında herhangi bir değişkenle bir ilişki kurulmamıştır. Bu coğrafi örüntüyü coğrafyaya ilişkin hangi sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlerin ya da yukarıda sayılan süreçlerin etkilemiş olabileceğine yönelik analizlerin yapılması planlanmaktadır. Böylece, önceki çalışmalarda elde edilen sonuçlar da göz önüne alınarak, Türkiye’de ilçe düzeyindeki seçim coğrafyası kalıplarındaki süreklilik ve değişimler ve bunlara yol açan nedenler irdelenebilecektir.

KAYNAKÇA

- Abadan, Nermin - Yücekök, Ahmet, “1961-1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerin Oy Verme Davranışlarıyla İlgili Bazı Yorumlar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1966, S. 4, s. 103-117.
- Agnew, John, “From Political Methodology to Geographical Social Theory? A Critical review of Electoral Geography”, *Developments in Electoral Geography*, Routledge, London, 1990.
- Agnew, John, “Models of Spatial Variation in Political Expression: The Case of The Scottish National Party”, *International Political Science Review*, 1982, S. 6 (2), s. 171-196.
- Akarca, T. Ali - Başlevent, Cem, “Persistence in Regional Voting Patterns in Turkey During a Period of Major Political Realignment”, *European Urban and Regional Studies*, 2011, S. 18, s. 184-202.
- Akengin, Hamza, *Siyasi Coğrafya: İnsan ve Mekân Yönetimi*, Pegem Akademi, Ankara, 2012.
- Anselin, Luc, *Spatial Econometrics: Methods and Models*, Kluwer Academic, Dordrecht, 1988.
- Archer, J. Clark - Taylor, Peter, *Section and Party: A Political Geography of American Presidential Elections, from Andrew Jackson to Ronald Reagan*, Wiley, Chichester, 1981.
- Arturo de Nieves Gutiérrez de Rubalcava - Manuel García Docampo, “The territorial variable in the analysis of electoral behavior”, Report on Spain National Congress of the Asociación Española de Ciencia Política, 2013.
- Aydoğan-Ünal, Betül, “Türkiye Seçmen Tercihlerinin Kümeleme Analizi: 24 Haziran 2018 Seçimleri”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020, S. 39, s. 21-32.
- Bayır, Oğuzhan - Aslan, Emre Ş., “Siyasal Lidere Duyulan Güven Bağlamında Seçmen Davranışı Üzerine Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2019, S. 7(2), s. 868-901.
- Baykal, Deniz, *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1970.
- Bekaroğlu, Edip Asif - Odabaşoğlu Kaya, Gülsen, “Introduction to Turkey’s electoral Geography An Overview Since 1950”, Edip Asif Bekaroğlu ve Gülsen Kaya Odabaşoğlu (eds) içinde, *Turkey’s Electoral Geography Trends, Behaviors, and Identities*, Routledge, London, 2021.

- Berelson, Bernard - Lazarsfeld, Paul F. - McPhee, William N., *Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*, University of Chicago Press, Chicago, 1954.
- Bol, Damien - Verthé, Tom, “Strategic Voting Versus Sincere Voting”, *Oxford Research Encyclopedia Of Politics*, 2019, s. 1-20.
- Bourdieu, Pierre, “The forms of capital”, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, Greenwood, New York, 1986.
- Bulutay, Tuncer - Nuri Yıldırım, “Türk Seçmenlerinin Oy Verme Eğilimlerinde İktisadi Sebeplerin Önemi Üzerinde Bir Deneme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1968, S. 23(4), s. 103-117.
- Campbell, Angus - Converse, Phillip vd, *The American Voter*, University of Chicago Press, Chicago, 1960.
- Coşkun, Bayram - Çetin, Mehmet Şirin, “Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler: Muş Örneği”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019, S. 7(6), s. 241-255.
- Cox, Kevin, “The Voting Decision in A Spatial Context”, *Progress in Geography*, 1969, S. 1, s. 81-117.
- Çakmak, Zeki - Uzgören, Nevin - Keçek, Gülnur, “Kümeleme Analizi Teknikleri ile İllerin Kültürel Yapılarına Göre Sınıflandırılması ve Değişimlerinin İncelenmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2015, S. 12.
- Çarkoğlu, Ali - Avcı, Gamze, “An Analysis of the Electorate from a Geographical Perspective”, Sayarı, Sabri - Esmir, Yılmaz (eds), *Politics, Parties and Elections in Turkey*, Lynn Rienner, Boulder London 2002, s. 115-136.
- Çarkoğlu, Ali - Hinich, Melvin, “A spatial analysis of Turkish party preferences”, *Electoral Studies*, 2002, S. 25, s. 369-392.
- Çarkoğlu, Ali, “The Geography of The April 1999 Turkish Elections”, *Turkish Studies*, 2000, S. 1(1), s. 149-171.
- Çarkoğlu, Ali, “The Rise of The New Generation Pro-Islamists in Turkey: the Justice and Development Party Phenomenon in the November 2002 Elections in Turkey”, *South European Society and Politics*, 2002, S. 7(3), s. 123-156.
- Çitçi, Oya, *Yerel Seçimler Coğrafyası 1963-1999*, Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2005.
- Demiralay, Meral - Çamurcu, Yılmaz A., “Cure, Agnes ve K-Means Algoritmalarındaki Kümeleme Yeteneklerinin Karşılaştırılması”, *İstanbul Ticaret Üniver-*

- sitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Aralık 2005, S. 4(8), s. 1-18.
- Downs, Anthony, “An economic theory of political action in a democracy”, *Journal of Political Economy*, 1957, S. 65(2), s. 135-150.
- Erdoğan, Emre - Uyan-Semerci, Pınar, “Understanding young citizens political participation in Turkey: does ‘being young’ matter?”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 2016, S. 17, s. 57-75.
- Erdoğan, M. Mustafa, *Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesinde Seçmen Davranışı: 1970-1990*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Erdoğan, M. Mustafa, “Olağandışı Oy Verme Davranışı ve Mobilize Katılım: Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesinde Toplu Oy Veren Köyler Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1992, S. 47(1-2), s. 277-310.
- Ergüder, Üstün, “Türkiye’de Değişen Seçmen Davranışı Örüntüleri”, Kalaycıoğlu, Ersin – Sarıbay, Ali Yaşar (der.) içinde *Türk Siyasal Yaşamı Değişim ve Süreklilik*, Der Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 361-383.
- Essletzbichler, Jürgen – Moser, Mathias – Derndorfer, Judith - Staufer-Steinnocher, Petra, “Spatial variation in populist right voting in Austria, 2013-2017”, *Political Geography*, 2021, S. 90, s. 1-11.
- Filiztekin, Alpay - Bakış, Ozan, “The Geography of AKP Votes”, *Prepared for the 34th Annual Meeting of the Middle East Economic Association (MEEA)*, January 2014, s. 3-5.
- Forest, Benjamin, “Electoral Geography: From Mapping Votes to Representing Power”, *Geography Compass*, 2017, S. 1(1), s. 1-17.
- Gillian, Lancaster - Green, Mick - Lane, Steven, “Reducing Bias in Ecological Studies: An Evaluation of Different Methodologies”, *Statistics in Society Series A*, 1969, S. 169(4), s. 659-1022.
- Gündem, Fırat, “How Does the Space Impact Voting Behaviour? An Analysis From Turkish General Elections”, Karabulut, Şahin (ed.), *Scientific Evaluation of Economic and Financial Issues: Theory and Practice*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2022, s. 327-354.
- Heinz, Eulau, “The Columbia Studies of Personal Influence: Social Network Analysis”, *Social Science History*, 1980, S. 4(2), s. 207-228, <https://doi.org/10.2307/1171163>. Erişim Tarihi: 25.07.2022.
- Işık, Oğuz - Pınarcıoğlu, Melih, “Bölgesel Siyasi Tercihler ve AKP”, *Toplum ve Bilim*, 2006, S.107, s. 66-86.

Işık, Oğuz - Pıncıoğlu, Melih, “Back to the Year When It All Started: Local Determinants of Party Preferences in 2002 Turkish Elections”, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 2010, S. 27(1), s. 161-183.

İbrahimov, Aydın - Özözen, Selver, “Türkiye’de 1995 Seçim Sonuçlarının Sosyo-Demografik Göstergeleri”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 1999, S. 10, s. 39-52.

Johnston, Ron - Pattie, Charles, *Putting Voters in their Place: Geography and Elections in Great Britain*, Oxford University Press, Oxford, 2006.

Kalkan, Kerem Ozan - Özen, İlhan Can, “Culture, Socio-Economic Development, and Refugee Immigration: A Spatial Analysis of the 2017 Referendum in Turkey”, 2018, [https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/91532/KalkanOzen_MPSA\(Referandum_Paper\).pdf](https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/91532/KalkanOzen_MPSA(Referandum_Paper).pdf), Erişim Tarihi: 25.07.2022.

Kalaycıoğlu, Ersin, *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1983.

Kalaycıoğlu, Ersin, “Elections and Party Preferences in Turkey”, *Comparative Political Studies*, 1994, S. 27(3), s. 402-424.

Kalaycıoğlu, Ersin. “The Shaping of Party Preferences in Turkey: Coping with the Post-Cold War Era”, *New Perspectives on Turkey*, 1999, S. 20, s. 47-76.

Kavianirad, Morad - Rasouli, Majid, “Explanation of Relationship Between Geography and Elections (Electoral Geography)”, *Geopolitics Quarterly*, 2015, S. 10(4), s. 93-108.

İlhan Kaya, “Coğrafi Bağlam, Siyasal Katılım ve Parti Tercihleri: 22 Temmuz 2007 Türkiye Genel Seçimlerine Coğrafi Bir Bakış”, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem5_20.pdf, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

Kaya, Ömer - Toroğlu, Emin - Adıgüzel, Fatih, “2011 Genel Seçimlerinde Partilerin Aldığı Oy Oranlarının İlçeler Örneğinde Mekansal Analizi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 2015, S. 31, s. 1-13.

Kaya Odabaşoğlu, Gülsen, “Gerrymandering in Turkish elections since 1950 (re) setting the rules of the game?”, Bekaroğlu, Edip Asaf - Kaya-Odabaşoğlu, Gülsen (eds.) içinde, *Turkey’s Electoral Geography*, Routledge, London, 2021.

Kemeç, Serkan - Düzgün, Şebnem, Sosyo-Demografik Yapıdaki Mekansal Değişimlerin, Mekansal Regresyon Teknikleri ile Analizi: Eskişehir 2002 Genel Seçim Örneği, 1. Ulusal Uzaktan Algılama - CBS Çalıştay ve Paneli, İstanbul, Türkiye, 27 Kasım 2006. http://uzalcbs.org/wp-content/uploads/2016/11/2006_50.pdf, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

- Key, Valdimer Orlando, “A theory of critical elections”, *Journal of Politics*, 1955, S. 17, s. 3-18.
- Key, Valdimer Orlando, *Southern Politics in State and Nation*, Alfred Knopf, New York, 1949.
- Kovalcsik, Tamás - Nzimande, Ntombifuthi, “Theories of the voting behaviour in the context of electoral and urban geography”, *Belvedere Meridionale* 2019, S. 31(4), s. 207-220.
- Krebheil, Edward, “Geographic Influences in British elections”, *Geographical Review*, 1916, S. 2(6), s. 419-432.
- Kumbaracıbaşı, Arda Can, “Cumhuriyet Halk Partisi Oylarının Birikimli Düzey Analizi ve Türkiye’de Merkez Solun Seçim Coğrafyasının İncelemesi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 2014, S. 47(4), s. 59-92.
- Laysek, Jakub - Panek, Jiří – Lebeda, Tomas, “Who Are The Voters and Where Are They? Using Spatial Statistics to Analyse Voting Patterns in the Parliamentary Elections of the Czech Republic”, *Journal of Maps*, 2021, S. 17(1), s. 33-38.
- Lazarsfeld, Paul - Berelson, Bernard - Hazel, Gaudet, *The People’s Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*, Columbia University Press, New York, 1968.
- Leib, Jonathan - Warf, Barney, “On the Shores of the Moribund Backwater?: Trends in Electoral Geography Research Since 1990”, *Revitalizing Electoral Geography*, Ashgate, Burlington, 2011.
- Lipset, Seymour - Rokkan, Stein, *Party Systems and Voter Alignments: Crossnational Perspectives*, The Free Press, New York, 1967.
- Martis, Kenneth, “The Original Gerrymander”, *Political Geography*, 2008, S. 27(1), s. 833-839.
- Mayhew, David, *Electoral Realignment: A critique of an American Genre*, Yale University Press, New Haven, 2004.
- Merrill, Samuel - Grofman, Bernard, *A Unified Theory of Voting: Directional and Proximity Spatial Models*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.
- Nijman, Jan - Shin, Michael - Muller, Peter O., *The World Today: Concepts and Regions in Geography, 8th Edition*, John Wiley & Sons, Inc., NJ., 2020.
- Nuhurat, Cenap, “Türkiye Köylerinde Olağandışı Oy Verme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1971, S. 26(1), s. 219-244.

- O’Loughlin, John, “The Electoral Geography of Weimar Germany: Exploratory Spatial Data Analyses (Esda) of Protestant Support For The Nazi Party”, *Political Analysis*, 2002, S. 10(3), s. 217-243.
- Özbudun, Ergun, *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.
- Özen, İlhan Can - Kalkan, Kerem Ozan, “Spatial analysis of contemporary Turkish elections: a comprehensive approach”, *Turkish Studies*, 2016, S. 18(2), s. 358-377.
- Özen, İlhan Can - Kalkan, Kerem Ozan, “Culture, Socio-Economic Development, and Refugee Immigration: A Spatial Analysis of the 2017 Referendum in Turkey”, 2022.
- Özözen-Kahraman, Selver, “Türkiye’de Yerleşim Birimlerinde İdari Statü Değişikliğinin Seçimlere Yansımaları”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 2004, S. 13, s. 69-71.
- Özözen-Kahraman, Selver, *Seçimlerin Mekânsal Analizi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.
- Özözen-Kahraman Selver, “Türkiye’de Seçmen Tercihlerindeki Değişkenlik (2002-2007-2011 Genel Seçimleri)”, *Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul-Türkiye, 19-21 Haziran 2013, s. 639-647.
- Özözen-Kahraman, Selver - Gültay, Berrin, “Türkiye’de Parti Tercihlerinde Sıra Dışı İlçelerin Belirlenmesi (2007-2015)”, *Amme İdaresi Dergisi*, 2019, S. 52(3), s. 95-122.
- Pattie, Charles - Dorling, Daniel - Johnston, Ron, “The Electoral Geography of Recession: Local Economic Conditions, Public Perceptions and the Economic Vote in the 1992 British General Election”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 1997, S. 22(2), s. 147-161.
- Popkin, L., Samuel, *The Reasoning Voter: Communication and Persuasion in Presidential Campaigns*, University of Chicago Press, Chicago, 1991.
- Prescott, Victor - Robert, John, “The Functions and Methods of Electoral Geography”, *Annals of the Association of American Geographers*, 1959, S. 49, s. 296-304.
- Putnam, Robert, “Bowling Alone: America’s Declining Social Capital”, *Journal of Democracy*, 1995, S. 6(1), s. 65-78.
- Riker, William - Ordeshook, C., Peter, “A Theory of the Calculus of Voting”, *American Political Science Review*, 1968, S. 62(1), s. 25-42.
- Robinson, P., John, “Interpersonal Influence in Election Campaigns: Two Step-

- Flow Hypotheses”, *The Public Opinion Quarterly*, 1976, S. 40(3), s. 304-319.
- Sarıman, Güncel, “Veri Madenciliğinde Kümeleme Teknikleri Üzerine Bir Çalışma: K-Means ve K-Medoids Kümeleme Algoritmalarının Karşılaştırılması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Temmuz 2014, S. 15(3), s. 192-202.
- Sauer, O. Carl, “Geography and the Gerrymander”, *The American Political Science Review*, 1918, S. 12(3), s. 403-426.
- Secor, Anna, “Ideologies in crisis: Political cleavages and electoral politics in Turkey in the 1990s”, *Political Geography*, 2001, S. 20, s. 539-560.
- Siegfried, André, *Geographie Electorale de l’Ardeche*, A. Colin, Paris, 1947.
- Siegfried, André, *Tableau politique de la France de l’ouest*, A. Colin, Paris, 1913.
- Siisäinen, Martti, “Two Concepts of Social Capital: Bourdieu vs. Putnam”, *International Journal of Contemporary Sociology*, 2003, S. 40(2), s. 183-204.
- Şekercioğlu, Eser - Arıkan, Gizem, “Trends in Party System Indicators for the July 2007 Turkish Elections”, *Turkish Studies*, 2008, S. 9(2), s. 213-231.
- Şener, Turan - Çağlar, Nedret, “Genç Seçmenlerin Siyasete Olan İlgileri ve Siyasal Katılım Açısından Kümelenmeleri Üzerine Bir Araştırma”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2020, S. 10(2), s. 514-531.
- Taylor J., Peter, “Some Implications of Spatial Organization of Elections”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 1973, S. 60, s. 121-136.
- Tekeli, İlhan - Gökçeli, Raşit, *1973 ve 1975 Seçimleri Seçim Coğrafyası Üzerine Bir Deneme*, Milliyet Yayın Limited Şirketi Yayınları, İstanbul, 1977.
- Tingsten, Herbert, *Political Behavior: Studies in Election Statistics*, PS King and Son, London, 1937.
- Tobler R., Waldo, “A Computer Movie Simulating Urban Growth in The Detroit Region”, *Economic Geography*, 1970, S. 46(2), s. 234-240.
- Tosun, Tanju - Erdoğan-Tosun, Gülgün, “Voter Preferences in Izmir from the November 3, 2002 to the July 22, 2007 Elections: Has the Election Map Altered?”, *Turkish Studies*, 2008, S. 9(2), s. 247-295.
- Tosun, Tanju - Erdoğan-Tosun, Gülgün - Ünal-Aydoğan, Betül, “The Dynamics of Change and Differentiation in Voter Preferences in the Western Coastal Provinces of Turkey Since the 1980s”, Bekaroğlu, Edip Asaf- Kaya-Odabaşoğlu, Gülşen (Eds.) içinde, *Turkey’s Electoral Geography Trends, Behaviors, and Identities*, Routledge, London, 2021.

- Tuysuz, Suat - Gülmez, Recep, “Instrumentalisation of Gerrymandering in Recentralization in Turkey: The Case of Ankara”, *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 2019, S. 40, s. 139-150.
- Tuysuz, Suat - Gülmez, Recep - Mutlu, Kader, “Seçimlerde Komşusundan Ayrıklaşan İlçeler ve Ayrıklaşmayı Sağlayan Dinamikler”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Haziran 2020, S. 21(1), s. 99-115.
- West, W. Jefferson, “Regional Cleavages in Turkish Politics: An Electoral Geography of the 1999 And 2002 National Elections”, *Political Geography*, 2005, S. 24(4), s. 499-523.
- Williams J. Christopher, “Voting Behavior”, *21st Century Political Science: A Reference Handbook*, SAGE, California, s. 813-821.
- Yalçın, Murat Cemal - Erbaş, A. Erdem, “İstanbul’un Kentsel Büyüme Kademelenmesi ve 1980 Sonrası Yerel Seçim Sonuçları”, *Birikim*, 2004, S. 179, s. 28-42.
- Yiğit, Hasan Hüseyin - Sezgin, Aykut, “Türkiye’de Milletvekili Genel Seçimleri Üzerine Bir Mekânsal Bağımlılık Analizi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, S. 35, s. 1- 28.
- Zeyneloğlu, Sinan, “İstanbul’un Seçim Coğrafyası: 1999-2002”, *Toplum ve Bilim*, 2006, S. 107, s. 292-305.

